27րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7315 — 16 ՄԱՅԻՍ 1910 — ԿԻՐԱԿԻ — 29 Mai 1910 — 27 Année — N. 7315

ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ
ԵՐ. ՍՐՄԱՔԷՇԱՆԼԵԱՆ

Գրուագիւնք եւ չեն տրուիր

Բաժանորդագրութեան պայմանները տեսնել Գրդ էջը։

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌كین بویاجیان
درعلیه غلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur Propriétaire
Karekin Boyadjian
Cons/ple Galata

ԲՈՂՈՔ, ՄԻ՛ՇՏ ԲՈՂՈՔ

Թրքահայը երեսունըհինգ տարիէ ի վեր բողոքի դիրքը բարձրացուցած է՝ իր ենթարկուած հարստահարութիւններուն, զրկանքներուն և հալածանքներուն համար։ Անկէց առաջ, համակերպող, խոսմռուկ, գլխիկոր բայա մը էր, որ ինքզինքը ճակատագրականօրէն ուխտուած կը նկատէ արժանիքով իրմէ չատ վար բայց զէնքով իրմէ ուժեղ տարրերու ճնշումին։ Համակերպութեան քաղաքականութիւնը, երկարամեայ կիրառութեամբ, մտաւ մեր բարքերուն մէջ և տարկութեան կաղապարին մէջ դարձնեց հայ ժողովուրդին նկարագիրը։ Ասիկա բարոյական ամենէն ազնտալի անկումն էր որուն կարենար ենթարկուիլ ցեղ մը։ կարծես չատ բնական բան մը էր որ Բիւրքը, Զէրքէզը կամ ուրիշ անարժէք մարդիկ ուզած ատենին ձեռուընին երկնցնէին և յանկարծակի Հայուն ինչքը, պատիւը և կեանքը։ Այս տխուր հոգեբանութիւնը տարիներով, դարերով մեր հասարակական կեանքը թունաւորեց։ Եւ համակերպումի մեր թշուառ ունակութիւնը հետզհետէ խթան մը, խրախոյս մը եղաւ որ մեր ցեղին թշնամիները հետզհետէ աւելի կատաղութեամբ մեր վրայ իյնան, զմեզ բոլորովին փճացնելու համար։ Եւ իրաւունք ունէին, քանի որ հարուածները որքան ալ ուժգին և յաջախ տեղային՝ Հայը խելօքիկ մը զլուխը կը ծռէր և իր տակուն կռնակը կը տրամադրեր ատնոնց։ Թուրք բռնակալ տիրապետութեան տակ՝ ազգային քաղաքականութեան վարիչները երկար ատեն իրենց միակ կէտ նպատակի ընտրեցին չբողոքել անիրաւութեանց դէմ և համակերպիլ ոչխարարար։ Անանկ որ երբ Ներսէս Պատրիարք՝ 76ին՝ հարըստահարութեանց առաջին տեղեկագիրը ներկայացուց, որ հայ պաշտօնական առաջին բանաձեւուած բողոքն էր, Բ. Դրան մէջ մարդիկ իրարու երես նայեցան։

—Վա՛յ, ըսին, Հա՞յն ալ կը բողոքէ եղեր։

Այդ վայրկեանէն՝ վերջ կը դանար համակերպումի տարկական քաղաքականութիւնը և հայկական կեանքը նոր փուլ մը կը թեւակոխէր։ Բնականաբար իր առաջին շրջանին մէջ բողոքը խաղաղական էր, և որ յանգեցաւ Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածին, ու մնաց իր դիւանագիտական այդ հանդամանքին մէջ, այսինքն մեռած տառ, և անոր միակ արժանիքը ան եղաւ որ պատմութիւնը արձանագրեց թէ հոս հպատակ, տիպար համակերպող Հայն ալ վերջապէս բողոքած էր։ Դժուարութիւնը սկզբնաւորութեանը մէջն էր։ ա՛լ այնուհետեւ չարունակ բողոքուեցաւ։ Թագրիրներ տեղացին Բ. Դուռ մեր պատրիարքներուն կողմէ, որոնք արդիւնք մը ձեռք չբերուելուն հակառակ՝ չյուսահատեցան։ բայց այս վիճակը, իր տեւողութեանը մէջ, ուրիշ ձեւափոխութիւն մը կրեց։ քանի որ խաղաղական բողոքը անլսելի կը մնար, հարկ էր ընտրել բողոքի ուրիշ ձեւ մը, զինուած բողոքը, որ կոչուեցաւ հայ յեղափոխութիւն։

Բողոքի այս վերջին ձեւը իրաւ է թէ ուղղի նստաւ մեզի։ Բռնապետին վայրագութիւնը և մանաւանդ եւրոպ. դիւանագիտութեան պառնկութիւնը քանդեցին հայ յեղափոխութեան հաշիւները, և հուրի ու սուրի մատնեցին անպաշտպան և ինքնապաշպանութեան դեռ անընդունակ ու ատոր միջոցներէն ալ զուրկ ժողովուրդ մը։ Բայց բողոքը բողոք էր, հակառակ իր կրած ձախողումներուն։ Եւ մեր նիւթական անհուն կորուստներուն փոխարէն քաղաքակիրթ աշխարհին առջեւ չահեցանք բարոյական անուն մը, անիրաւութեան չհանդուրժող կորովի ցեղի մը համբաւ։

Ներքնապէս, սակայն, մեր ուժերը միշտ չլատուեցան բողոքի ընդդիմացող տարրերէ, ի՛նչ ձեւի տակ ալ արտայայտուէր անիկա։ Համակերպումի քաղաքականութեանը՝ ջերմեռանդ և յամառ կուսակիցներ ունեցանք, որոնք մասնաւորապէս ցցուեցան զինուած բողոքի ձեւի դէմ։ Դարաւոր տարկութեան վարժուած ցեղ մը քանի մը տարուան մէջ չէ որ ամբողջովին պիտի վերասուէր ըմբոստացող ցեղի մը։ Ասկէց ծագում առին ներքին պառակտումներ, որոնք մեծապէս զլսեցին սկսուած գործին, և թեւթիկունք եղան մեր թշնամիներուն։ Պայքարը երկուքի վերածուեցաւ, —ներքին և արտաքին։ Նիւթապէս և ֆիզիքապէս հիւծած ժողովուրդի մը համար այս վիճակը անտանելի էր և նմանը չտեսնուած դժբախտութիւն մը։

Վերջապէս, պատութեան լոյսը ծագեցաւ հայ դիակներով ծածկուած և հայ արիւնով խմուած երկրին վրայ։ Օսմ. Սահմանադրութիւնը, ինչպէս բոլոր օսմ. ցեղերուն, Հայուն համար ալ պիտի բերէր հանգստութեան և կազդուրումի շրջան մը։ Հայ բողոքին զինուած ձեւը վերջ գտաւ ինքնաբերաբար, և բռնապետութեան դէմ բարձրացող բազուկները մէկդի նետեցին զէնքերը և եկան այս անգամ բոլորովին Սահմանադրութեան շուրջը՝ անոր խարիսխները ամրացնելու համար։ Բայց դժբախտաբար վերջ չդտաւ Հայուն ցաւը։ և ահա մտ երկու տարի է որ տակաւին բողոքելու, միշտ բողոքելու հարկին տակ կը գտնուինք։ Չին բարի ատենուան պէս, Պատրիարքարանէն թագրիրներ կ'երթան Բ. Դուռ և երկրին խորհրդարանին մէջ հայ ներկայացուցիչներէն ոմանք ստիպուած են բողոքելու հայ տարրին կրած անիրաւութիւններուն համար։

Ու հիմակ որ, շնորհիւ Սահմանադրութեան, ամէն մարդ իրաւունքը կը վայելէ իր կրած զրկանքին համար բողոք բառնալու անելիւղ, ամբողջ ցեղ մը ալ նոյնքան և աւելի իրաւամբ բողոքի դիրքը կը բարձրացնէ իր տարրական իրաւունքներուն պաշտպանութեանը համար։ Բողոքելէ դադրիլը տրուած կացութիւն մը ընդունիլ կը նշանակէ. և այն կացութիւնը ուր օսմ. Հայերը կը դանուին այժմ մանաւանդ Անատոլուի մէջ, անդուլ և անդադար բողոքելու իրաւունքը կուտայ մեզի։

Ափսոս որ հո՛ն ուր բողոքի այս ձայնը ամէնէն աւելի տիրականօրէն պիտի բարձրանար, ունինք ոչ միայն մեծ մասամբ բողոքելու անընդունակ տարրեր, այլ և բողոքելու սիստեմին բոլորովին անհամակիր մարդիկ։ Օսմ. խորհրդարանի հայ անդամները, բացառութեամբ երկու երեքի, ոչ մէկնպատակի կը ծառայեն այդ բարձր ժողովին մէջ, մանաւանդ ազգային տեսակէտով։ Ոմանք լեզուն չեն գիտեր, և ակամայ լռութեան մը դատապարտուած են։ ուրիշներ զուրկ են խօսելու կարողութենէն և ոմանք պատնիշուած են չէղբութեան մը մէջ որ ամէնէն անհանդուրժելին է։ Այս վերջինները այդ ժողովին մէջ ունէ հայ բողոքի բարձրանալուն հակառակ են, ճիշդ ինչպէս կը մտածուէր համիտեան բռնակալութեան ատենը։ Երբեք համամիտ չեն որ հայ երեսփոխան մը յանդգնի իր ցեղին մէկ ցաւը ներկայացնել հոն և անոր դարմանը խնդրել։ Չին սարկական, համակերպող ոգին է որ կը խօսի այդ խեղճ Հայերուն մէջ, զորս միամտութիւնը ունեցեր ենք տաներու բաղմեցնելու այդ ամէնակարեւոր աթոռներուն վրայ իրենց յանձնելով մանտատի մը, զոր ոչ կարող են վարել և որուն բնաւ արժանի չեն։ բայց բողոքելու դրութեան այդ անվերածելի թշնամիները վերջապէս ո՞ր ըժիմին կը սպասեն ազգային ցաւերուն մասին բողոք բարձրացնելու համար։

Եր. Սրմաքէշանլեան

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈ՛ՒՄ ԹԷ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Երէկ՝ առաւօտեան Թերթի մը մէջ՝ հետեւեալ ծանուցումը կարդացի.

«Դալաթիոյ դպրաց դասը կը տեղեկացնէ մեզի թէ վաղը, կիրակի, պատարագը Դալաթիոյ եկեղեցիին մէջ քառաձայն պիտի երգուի՝ առաջնորդութեամբ մաէսթրօ Մանասի. երգչոնը պիտի վարէ Պ. Սինանեան»։

Եկեղեցիի բաժանորդ մը չեմ, բարեպաշտութիւնը իմ մեծագոյն առաքինութիւնս չէ, օրնած ջուրին ու Տէրտէսի ջուրին մէջ խարիս չեմ դներ ու տակաւին Հաղորդութեան հացը չեմ առած. այսուհանդերձ երբ վերոյիշեալ ծանուցումը կարդացի, պահ մը գայթակղեցայ՝ Տանարի հաւատարիմ ընթերցողի մը պէս։

Հաւատացեալ մը, խորհեցայ, եկեղեցի կ'երթայ միմիայն մէկ նպատակով. ան է՝ հանդերձեալ աշխարհի մէջ իրեն չնչո՛ղով տեղ մը ապահովելու։ յատուկեանն կեանքի բոպէները հանդարտօրէն վայելելու համար։ Եւ ատոր համար կ'աղօթէ, կ'աղաչէ, կը պաղատի, կուրծքը կը ծեծէ ու մեղքերուն համար թողութիւն կ'աղերսէ, մեղա՛յ, մեղա՛յ, մեղա՛յ գոչելով։

Արդ, այս պայմաններուն մէջ, հաւատացեալին համար ինչ կարեւորութիւն չունի թէ՝ պատարագը միաձայն կամ եռաձայն և կամ քառաձայն պիտի երգուի, թէ՝ երգին պիտի առաջնորդէ մաէսթրօ Մանաս, Թորոս կամ Կիրակոս, թէ՝ երգեհոնը պիտի վարէ Պ. Սինանեան և կամ Պ. Ո՛չ Սինանեան։ Ուրեմն ինչո՞ւ այդ ծանուցումը։

— Պարզապէս երաժշտութեան սիրահարներուն՝ և ո՛չ թէ հաւատացեալներուն համար ապահովապէս։

Ու այն ատեն եկեղեցին կը դադրի աղօթավայր մը ըլլալէ և կը դառնայ թատրոն մը, նուագահանդէս մը։

Անգամ մը որ այս ճամբուն մէջ մրտնանք, ա՛լ չեմ գիտեր թէ ծայրը ո՞ւր կրնայ յանգիլ, բայց կ'ենթադրեմ որ այդ տեսակ ծանուցումներ մրցումի ոգին պիտի հրահրեն կամաց կամաց, եկեղեցիները պիտի ջանան իրենց պատարագներովը գիրար գերազանցել, հետաքրքիր ժողովուրդը իրենց քաշելու համար և հեռու չէ այն օրը ուր պիտի կարդանք Բերայի չիռակ ճամբան՝ պատերու վրայ փակցուած սա ձեւ յայտարարութիւններ։

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ
ԲԵՐԱՅԻ Ս. ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ
ԱՐՏԱՔՈՅ ԿԱՐԳԻ ՇՔԵՂ ՊԱՏԱՐԱԳ
ԵՌԱՁԱՅՆ. ԵՒ ՔԱՌԱՁԱՅՆ ՄԻԱՆԳԱՄԱՅՆ
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
ՄԵԾԱՆՈՒՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԵՏ ՄԱԷՍԹՐՕ
ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԵՒ ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԴՊՐԻ
ՊՈՏԻ ՔԱՐՈԶԼԷ
ՔԱՋԱՇԱՆՕԹ ԲԵՄԲԱՍԱՑ
Տ. ՊԱՄՊԱՐԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆ
ԾԱՆ.— Նպանակիս վերջին շեղ Ս. պատարագն է որ կը մատուցուի. օգտուեցէ՛ք առիթէն։

Աւօկա գուցէ չափազանցութիւն կը թուի ընթերցողներուս, սակայն ո՛չ, ամենաչափաւոր ճշմարտութիւն է որ կ'ըսեմ։ Եթէ չէք հաւատար, կարդացէք սա միւս ծանուցումը որ նոյնպէս երէկի թերթերուն մէջ կ'երեւար.

«Առաջիկայ կիրակէ, մայիս 16, Երեւման Ս. Խաչի ատենին և Ս. Եկեղեցւոյս անուան տարեդարձին առթիւ Տ. Գաբրիէլ եպսկ. Ճէվահիրճեան հրաւիրեալ է Ս. Պատարագ մատուցանել գիւղիս Ս. Եկեղեցւոյն մէջ և իր հոգեպարար քարոզութեամբ պիտի մխիթարէ բարեպաշտ ժողովուրդը։ Ի դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ Գուրուչէշմէի, Հն.։ Սկզբնաւորութիւն ժամերգութեանց ժամ 11 ու կէս. Ս. Պատարագի 2 ու կէս։»

Զգիտցողին համար այս ծանուցումը սովորական ազդ մը է, իսկ եկեղեցի յաճախող հասարակութեան համար՝ պարզապէս զուեշական ներկայացումի մը հրաւէրն է։ Դուցէ չատերը չեն գիտեր այն համբաւը զոր Տ. Գաբրիէլ եպիսկոպոս կը վայելէ իբրեւ կատակերգակ։ Պատարագիչ խմբին Իպիշն է պարզապէս նորին սրբազնութիւնը և երբ ծանուցուի թէ այն ինչ եկեղեցիին մէջ պիտի քարոզէ՝ խնդրոյն տեղեակ եղողները վազելով կ'երթան՝ միմիայն խնդալու համար։ Եւ երբ Գուրուչէշմէի Թաղ. խորհուրդը կ'ըսէ թէ սրբազանը «իր հոգեպարար քարոզութեամբ պիտի մխիթարէ բարեպաշտ ժողովուրդ»», այդ ողորմը պէտք է թարգմանել սապէս «իր զուարճական խեղկատակութիւններով խնդալէն պիտի ճաթեցնէ հանդիսականները։»

Անցած ամառ, կիրակի առաւ մը, նստած էի Պէօյիւք-Տէրէի նաւամատոյցի արձանը երբ երիտասարդ մը, հեւ ի հեւ վազելով, եկաւ և խումբի մը մօտենալով գոչեց.

— Վազեցէ՛ք եկէ՛ք, Ճէվահիրճեանը քարոզ կը խօսի կոր։

— Ծո՛, ի՞նչ կ'ըսես, գոչեցին ամէնքը միաբերան և միայն քարոզին գաղափարէն զուարթացած՝ քա՛հ քա՛հ խնդալով և լան դացին, կիսաւարտ թողլով իրենց ըմպելիի գաւաթները, ինչ որ անքաւելի մեղք մըն էր իմ աշխարհահայեացքս ունեցող մէկու մը համար։

Այն օրն առաջին անգամ ըլլալով հասկցայ թէ ինչ գրաւիչ խաչ մըն էր «Տ. Գաբրիէլ Եպս. Ճէվահիրճեան պիտի քարոզէ» բառերը ծանուցումի մը մէջ։

Բայց քիչ մըն ալ վերլուծենք վերի ծանուցումը և տեսնենք թէ որքա՛ն հեռու է բարեպաշտական ըլլալէ և որքա՛ն կը մօտենայ թատերականի։ Եկեղեցիին տօնախմբութիւնը անոր մէջ եղած է «անուան տարեդարձ»», իբր թէ Սարգիս աղայի կամ Սահակ աղայի անուան տօնին առթիւ խնճոյք մը սարքուած ըլլար։ Ցեռոյ սա մանրամասնութիւնները «սկզբնաւորութիւն ժամերգութեանց ժամ 11ու կէս. Ս. Պատարագին 2ու կէս» չե՞ն յիշեցներ «վարագոյրը պիտի բացուի ճիշտ ժամը 9ին» խօսքերը զոր սովոր ենք կարդալ Ասլան Փաշայի կամ Եալանճը Տօլմասիի պէս թատերական ազդերու մէջ։

Ներկայացո՛ւմ են ատոնք թէ՝ ժամերգութիւն, հաղնանք։

ԵՐՕՏ

ՃՆՇՈՒՄՆԵՐ

Դաստ-գիւղի մէկ երեսփոխանը, Եդուարդ էֆ. Շիրինեան, պատիւ չի համբիր որ իր ընկերները, ողորմելի համակերպութիւնով մը, զիջում ընէին առաջի՝ թէ Ազգ. Ժողովի նախագահ նիստին մէջ ճնշումի տակ որոշումի յանգած ըլլան։

— Ես ընկերներուս, կ'ըսէ, յայտարարեցի թէ բացարձակապէս անպատուութիւն է ճնշում բառն իսկ բերան առնել, որովհետեւ ժամերով մանակից էինք ժողովին վիճաբանութիւններուն. նստեցանք մեր աթոռներուն վրայ, ունկնդիր եղանք բոլոր խօսուածքներուն, ու մեզի ոչ ոք յանձն առաւ, արիութիւն կամ խելք ունեցաւ ըսելու թէ ճնշումի ներքեւ են իրենք, որով վէճ կամ որոշում ապօրէն պիտի համարուի։

— Ժողովէն ե՞աքը թէ նիստի առեն ըրիք ձեր այդ յայտարարութիւնը։

— Նիստին առենը, ու երբ անկէ ետքը, հարապետական կոնդակին առթիւ, լուն շարժում մը սկսաւ՝ համաձայնութեամբ ընդունուած երեսփոխանական վճիռը չնչելու կանխաւոր դաշնակցութիւնով, ըսի թէ պատիւ չէ ո՛չ ժողովին և ո՛չ ժողովականներուս այդպիսի տրամադրութիւն մը, որովհետեւ, որոշումի յանգելէ առաջ, հինգ գրաւոր բանակցութեանց վրայ կարծիքի փոխանակութիւններ եղան, խօսքի փոփոխութիւններ ներմուծուեցան։ Այդչափ ու այդպիսի մանակցութիւններէ ետքը, այսօր ելլել ըսելու թէ մենք ճնշումի ներքև համաձայնութեան եկանք, պարզապէս արժանապատուութեան պակաս և անխղճութիւն կ'ենթադրէ...։

— Իրա՞ւ կ'ըսէք, Եդուարդ էֆ.։ Ձեր եղբայրը սակայն ձեզի բոլորովին տարակարծիք է. թէև ժողովին օրը քովքովի նստած էինք, ու երբ քուէարկութեան ձայն տրուեցաւ, ան էր որ ինձի բաւ թէ ձեռքդ վեր վերցուր, ինքը, ինձմէ առաջ, ձեռքը վեր բարձրացուցած արդէն։

— Այո, իրաւացի է. երկկ գիշեր գլուխս եկած չէր, ինչպէս ուրիշներ։ ուրեմն կը կռահէին թէ ես փութացած պիտի ըլլայի այնտեղ, և ճնշումի անպատուութեանը մասին պիտի խօսէի չա՛տ կծու լեզուով։

— Եղբայացուցէ՛ք ուրեմն ձեր տեսութիւնը։

— Իմ եղբայացութիւնս սա է որ ճնշումի խօսք պէտք չէ՛ տեղի ունենար, ժողովին ու ժողովականներուն անպատուութիւն էր ճնշումի հարց մէջտեղ բերել։ Այդ ու այդպիսի խօսքեր։

Կը ծափահարեմ Դաստ-գիւղի երեսփոխանը. բոլորովին տարբեր իր ա՛յն պաշտօնակիցներէն որոնք իրենց երեսփոխանութեան առաջին օրուընէ իսկ մտեցան դէպի չա՛տ պանպանողականութիւն, ու այնքան որ կարելի է ըսել թէ կուգային Ուրֆայի երեսփոխանին՝ պատուած Ագիւեանի հետ չարք մը յօրինելու։

Այդ դէպքը առիթ եղաւ քիչ մը աւելի ուսումնասիրել Եդուարդ էֆ. Շիրինեանը։ Ու ա՛ռ խօսակցութիւններ ազատ մարդու լայն չուշով։ յուսահատութեան երբեք մօտ չի քալեր։

— Շատ լաւ, կ'ըսեմ, յուսահատեցուցիչ չէ՞ այն դրութիւնը որ կը տիրէ մեր հանրային, վարչական բոլոր գործերուն մէջ։

— Այդ ամէնը կ'անցնի, ինչպէս անցած է չա՛տ բան, միայն կայ կարեւորագոյնը. ան է որ կայ ու պիտի մնայ ամենուց։

— Կ'ապաչէ՛մ։

— Ազգին vitalitèն...

Ինձի այնպէս եկաւ որ պէտք է ցատկեմ ու գրկեմ զինքը։

— Անօրինակ է այդ կենսականութիւնը առ ազգին մէջ։ Օրինակ. նոր բացուելիք դրամատան մը անօրէնին հետ, որ բարեկամս է, կը տեսակցէինք անցեալ օր։ Ինդրեմ, ըսի, ինչպէս գտաք ձեզի ներկայացուած Հայերը։

— Ամենքն ալ իրարմէ լաւ։

— Ուրիշներու հետ համեմատելով, ի՞նչ է ձեր եզրակացութիւնը։

— Հայերէն եաքը կուգան Հրեաները, և սակայն բաւական հեռաւորութիւնով. առանց կը մօտին Յոյները, և ամէն եաքը կուգան մերինները։ Եթէ քննութեանց արդիւնքով ընտրուին պաշտօնեաները, պէտք է Հայերուն տրուին բոլոր զբաղումները։ Բայց որովհետեւ հասատատութիւնը միջազգային հանգամանք պէտք է ունենայ, առ հարկի տեղ պէտք է տալ Հրեաներուն, Յոյներուն և մերիններուն ալ։

Այնքան աւելի կը տաքնար մեր փոքր մթնոլորտը որ դժուար կ'ըլլար ինձի ատթուիս վրայ անշարժ նստիլ։

Սա եզրակացութեան եկանք որ եթէ պատատող սերունդը, փոխանակ յիմարութիւններէ մղուելու, խելք ունենայ իր պարականութիւնները ճշդիւ գործադրելու, կ'ունենանք անչուշտ լաւ սերունդ մը և սերունդներ՝ անվախ մրցումներու մէջ։

Այդ օրուընէ ասդին կը խորհիմ որ եթէ նոր սերունդը, կուսակցութեանց անունով իրեն դէմ եղած ճնշումներէն զզաձուած, նախապատիւ համարի ուրիշներու հետ գործելու և գործակցելու, մերինները կը տուժեն անշուշտ։

Ու ճնշում մը գոյութիւն ունի այսօր։ Դերձակ վարպետ մը, օրերով իր մէկ աշկերտին յորդոր կուտայ դուրս ելլել կուսակցական շրջանակէ։ Աշկերտը չուզեր անսալ՝ վարպետին ունեցած իրաւասութենէն բոլորովին դուրս համարելով այդպիսի ուսնգութիւն մը։

— Ի՞նչ վնաս, կ'ըսէ աշկերտը, իմ կուսակցականութենէս։ Եթէ զանցառութիւն մը կը տեսնէք յանձն առած պարականութեանս մէջ, ըսէ՛ք յայտնապէս, պատրաստ եմ անսալու։

— Ո՛չ, կը պատասխանէ վարպետը, ընդհակառակը, չա՛տ գոհ եմ, միայն թէ սա մարդոցմէ հեռանաս։

— Չեմ զատուիր այդ մարդոցմէ։

— Մէկ ամիս քեզի միջոց։

ԱՍԻՐԱԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ԿԱՐԴԱԼ Դ. ԵՐԵՍԸ

— Այդ պայմանով և ոչ իսկ օր մը առէք։ Այս բոպէիս ալ կրնամ մեկնիլ։

Ու մեկնած է արիագիտուն խեցեվրեռով մը։

Եթէ այսպէս կորզկուրայն քալենք, վաղը միւս օր պաշտօնական ճնշումներ ալ ծայր կուտան մեր անկիւններէ։ Փիլ քիչ, մեր մէջ, նախապատիւ պիտի համարուին անանք որ, իրենց վարած ողորմելի կեանքովը, ո՛չ մէկ բանի հեռաքրքրքրած են։ Ուստի. Խորհուրդի մէկ անդամը, ուսուցչի մը պաշտպանութեան համար, իրեւ վերջին փաստ, կ'ըսէր թէ ան իր բոլոր կեանքին մէջ յեղափոխութեան անունն անգամ բերանը առած չէ։ Ու երբ գովեսաը, ջատագովութիւնը այդ տեղուանքը կը հասնի, կը մտնէ, ողորմելի պաշտօնեաներու ձեռքովը, մինչեւ այդպիսի չրջանակներու մէջ ալ, չատ չանցած տեղ պիտի տանք լրտեսներուն, պիտի դրուատուին ոստիկանական նախարարները, տեսուչները որոնք իրենց բոլոր ուժով կռուեցան յեղափոխութեան դէմ, և գուցէ օրինաբանուի մեծ-ճարտարը, որ արիներու մէջ լուսց ո՛չ թէ միայն յեղափոխութիւնը, այլ կեանքի ամէն երեւոյթ։

Իսկ մենք կ'ըսենք որ գործի և գործելու մէջ պաշտօնի պահանջումները պէտք է նկատի առնուին, ո՛չ աշկերտվարպետներու մէջ հաստատքնական ճնշումի ըլլայ և ո՛չ աշկերտ-ուսանողներու մէջ, կը բաւէ որ անունք իրենց պարականութեանը մէջ ըլլան։ Մի՛ կարատէք աղտա թռիչները. թող բարձրանալ սովորին, թող սաւառնելու ձգտին։

ՀՐԱՆԴ

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՈՂՋ ԸԼԼԱՑ

ՍՄԲԱՏ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻՆ

Ճշմարիտ յուզումով կարդացի, տարբերիկցի երեք հերոսներու մասին ձեր գրած պատկերաս ու արտառուչ յօդուածը։ Անիկա չատ մօտէն կը խօսի սրտիս. ներկայացուած բիբերը գաւառացի, գրողը գաւառացի, երգուող ցաւը՝ գաւառի անվերջանալի ու խոչանգող վերքերուն ցաւը — ազգին զաւակներուն մէկ մեծ մասին իրական, աննախանձելի բայց իրական պատկերը։ Ինչպէս կարելի է ատոր դէմը գլուխդ ձեռքերուդ մէջը չառնել ու չխորհիլ, խորհիլ ու չտագնապիլ։

Այո՛, ես միշտ խորհած եմ այդ մասին, գաւառը այդ զարգ, այդ ազնիւ, այդ պատուական Հայերուն, այլաբերումէ վերծ բուն Հայերուն վիճակը միշտ յոգնեցուցած, չարչրկած է ուղեղս։

Անշուշտ դիբիր են Տանիօն, Քարհատն ու Քօլօսը, ամէն ձեռնտուութեան, ամէն համակրանքի արժանի, յարգանքի արժանի եղբայրներ են անոնք։ Սակայն քանի՞ հազարէն, քանի՞ տասնեակ հազարէն մէկը կը ներկայացնեն արդեօք։ Խորհեցէք անգամ մը բոլոր անոնց վրայ որոնք կուգան կը ելքատն հոս, Պատրիարքարանէ Նպաստից Ծանձնաժողովը, Նպաստիցէն այսինչ էֆէնտիին գուռը, առանց ձեզի պէս հետաքրքրուողի մը, զիրենք հանրութեան ներկայացնողի մը պատնական բաղդին արժանանալու։ Եւ դեռ խորհեցէք բոլոր անոնց վրայ որոնք ճշմարիտ հերոսներ, ճշմարիտ զրկուածներ ըլլալով հանդերձ Տանիօն, Քարհատն ու Քօլօսին պէս ճարպիկ չեն, ճար ճարակ ընելով ու և կերպով չեն յաջողիր այսպիսի հարուստ կեդրոն մը իյնալ, ու իրենց հեռաւոր խեղճուկ անկիւնին խորը, աննշմար կը փճանան կ'երթան անձայն կերպով, թշուառութեան դիւային ուրուականներէն չրջապատուած, անոնց տակ ընկճուած։ Ո՛հ, ես սրտիս խորէն կուլամ, կուլամ տառապանքը այն կորիճ, այն ազնիւ Հայերուն՝ որոնց անվեհեր սիրտը, գնդակին ու դաշոյնին դիմացը չցնցուող պողպատէ սիրտը, ըզկի բզկի կ'ըլլայ, երբ պզտիկ պաշտելի ձագուկները անօթութենէն կուլան խեղճուկ խեղճուկ, խրճիթի մը չոր պատերուն մէջ, և ինք հաց չունի անոնց տալու։ Ես դառնորէն կուլամ մանաւանդ, երբ քիմքերնին փափուկ ուտելիքներու վարժուած պզտիկներս ամէն կերակուրի չեն հաւներ ու այդպահուն կը յիշեմ անոնց հեռաւոր պզտիկ եղբայրները՝ որոնց մարքն անգամ չպիտի անցնէր ընտրութեան իրաւունք ունեցած մանչ ճնշումի ներքև համաձայնութեան եկանք, պարզապէս արժանապատուութեան պակաս և անխղճութիւն կ'ենթադրէ...։

— Իրա՞ւ կ'ըսէք, Եդուարդ էֆ.։ Ձեր եղբայրը սակայն ձեզի բոլորովին տարակարծիք է. թէև ժողովին օրը քովքովի նստած էինք, ու երբ քուէարկութեան ձայն տրուեցաւ, ան էր որ ինձի բաւ թէ ձեռքդ վեր վերցուր, ինքը, ինձմէ առաջ, ձեռքը վեր բարձրացուցած արդէն։

— Այո, իրաւացի է. երկկ գիշեր գլուխս եկած չէր, ինչպէս ուրիշներ։ ուրեմն կը կռահէին թէ ես փութացած պիտի ըլլայի այնտեղ, և ճնշումի անպատուութեանը մասին պիտի խօսէի չա՛տ կծու լեզուով։

— Եզրակացուցէ՛ք ուրեմն ձեր տեսութիւնը։

— Իմ եզրակացութիւնս սա է որ ճնշումի խօսք պէտք չէ՛ տեղի ունենար, ժողովին ու ժողովականներուն անպատուութիւն էր ճնշումի հարց մէջտեղ բերել։ Այդ ու այդպիսի խօսքեր։

Կը ծափահարեմ Դաստ-գիւղի երեսփոխանը. բոլորովին տարբեր իր ա՛յն պաշտօնակիցներէն որոնք իրենց երեսփոխանութեան առաջին օրուընէ իսկ մտեցան դէպի չա՛տ պանպանողականութիւն, ու այնքան որ կարելի է ըսել թէ կուգային Ուրֆայի երեսփոխանին՝ պատուած Ագիւեանի հետ չարք մը յօրինելու։

Այդ դէպքը առիթ եղաւ քիչ մը աւելի ուսումնասիրել Եդուարդ էֆ. Շիրինեանը։ Ու ա՛ռ խօսակցութիւններ ազատ մարդու լայն չուշով։ յուսահատութեան երբեք մօտ չի քալեր։

— Շատ լաւ, կ'ըսեմ, յուսահատեցուցիչ չէ՞ այն դրութիւնը որ կը տիրէ մեր հանրային, վարչական բոլոր գործերուն մէջ։

— Այդ ամէնը կ'անցնի, ինչպէս անցած է չա՛տ բան, միայն կայ կարեւորագոյնը. ան է որ կայ ու պիտի մնայ ամենուց։

— Կ'ապաչէ՛մ։

— Ազգին vitalitèն...

Ինձի այնպէս եկաւ որ պէտք է ցատկեմ ու գրկեմ զինքը։

— Անօրինակ է այդ կենսականութիւնը առ ազգին մէջ։ Օրինակ. նոր բացուելիք դրամատան մը անօրէնին հետ, որ բարեկամս է, կը տեսակցէինք անցեալ օր։ Ինդրեմ, ըսի, ինչպէս գտաք ձեզի ներկայացուած Հայերը։

— Ամենքն ալ իրարմէ լաւ։

— Ուրիշներու հետ համեմատելով, ի՞նչ է ձեր եզրակացութիւնը։

— Հայերէն եաքը կուգան Հրեաները, և սակայն բաւական հեռաւորութիւնով. առանց կը մօտին Յոյները, և ամէն եաքը կուգան մերինները։ Եթէ քննութեանց արդիւնքով ընտրուին պաշտօնեաները, պէտք է Հայերուն տրուին բոլոր զբաղումները։ Բայց որովհետեւ հասատատութիւնը միջազգային հանգամանք պէտք է ունենայ, առ հարկի տեղ պէտք է տալ Հրեաներուն, Յոյներուն և մերիններուն ալ։

Այնքան աւելի կը տաքնար մեր փոքր մթնոլորտը որ դժուար կ'ըլլար ինձի ատթուիս վրայ անշարժ նստիլ։

Սա եզրակացութեան եկանք որ եթէ պատատող սերունդը, փոխանակ յիմարութիւններէ մղուելու, խելք ունենայ իր պարականութիւնները ճշդիւ գործադրելու, կ'ունենանք անչուշտ լաւ սերունդ մը և սերունդներ՝ անվախ մրցումներու մէջ։

Այդ օրուընէ ասդին կը խորհիմ որ եթէ նոր սերունդը, կուսակցութեանց անունով իրեն դէմ եղած ճնշումներէն զզաձուած, նախապատիւ համարի ուրիշներու հետ գործելու և գործակցելու, մերինները կը տուժեն անշուշտ։

Ու ճնշում մը գոյութիւն ունի այսօր։ Դերձակ վարպետ մը, օրերով իր մէկ աշկերտին յորդոր կուտայ դուրս ելլել կուսակցական շրջանակէ։ Աշկերտը չուզեր անսալ՝ վարպետին ունեցած իրաւասութենէն բոլորովին դուրս համարելով այդպիսի ուսնգութիւն մը։

— Ի՞նչ վնաս, կ'ըսէ աշկերտը, իմ կուսակցականութենէս։ Եթէ զանցառութիւն մը կը տեսնէք յանձն առած պարականութեանս մէջ, ըսէ՛ք յայտնապէս, պատրաստ եմ անսալու։

— Ո՛չ, կը պատասխանէ վարպետը, ընդհակառակը, չա՛տ գոհ եմ, միայն թէ սա մարդոցմէ հեռանաս։

— Չեմ զատուիր այդ մարդոցմէ։

— Մէկ ամիս քեզի միջոց։

ըլլայ — եթէ ուտելիք գտնային։ Ես կուլամ խոշտանգող կսկիծը հայ մայրերուն՝ որոնց նայուածքը կը սառի իրենց փոքրիկներուն մերկ անդամներուն վրայ՝ կը սառի՝ և սակայն չբաւեր զանոնք ծածկելու համար։ Նա անտեսանելի արցունքներով, բայց դառնօրէն, դառնօրէն կուլամ մանաւանդ, երբ իմ պզտիկներս գոյնը քիչ մը թօշնած զգեստ մը կամ քիթը քիչ մը մաշած կօշիկ մը կը դժկամակին հագնիլ, ու միտքս կը բերեմ թէ որքան պզտիկ հայորդիներ ու աղջնակներ դաղափարն անգամ չունին թէ, հագուստ՝ պատսպարուելէ, ծածկուելէ տարբեր նպատակ մը կարենայ ունենալ։

Կուլամ սերունդը որ զրկումի նոպաներուն մէկ կը ծնի, բռնակալութեան չղթաներէն իբր թէ ազատած, չքաւորութեան օգակներուն մէջ կը խղդուի, աղքատութեան լուծին տակ կը ծերանայ — սերունդին լաւագոյն ոյժը, անոր արիւնին ամէնէն մաքուր մասը որ կ'սպառի, կը փճանայ, կը չորնայ...

Կուլամ...

Բայց ատիկա կը բաւէ՞։

Ատենն է հիմա լալու։

Գլուխս վեր կ'առնեմ, նայուածքս կը խոժոռի, ճակատս կը պրկուի մասնումներու հոսանքէն և բռունցքս ղեկային բարկութեան թափով մը կ'իջնայ սեղանին վրայ։

Տանօն, Քարհատն ու Քօլօսը Պոլիս ինկեր են և ինչ է եղեր հեռեւանքը, ինչ...

Ես գիտեմ։ Վաղը, Փոխանորդը ամէն մէկուն ձեռքը նամակ մը տալով վաճառականի մը պիտի ղրկէ որպէս զի մէկ մէկ գործ տան անոնց։ Անոնք պիտի երթան, ժամերով պիտի սպասեն, վաճառականը չպիտի դտնեն, ուրիշ օր նորէն պիտի երթան, էֆէնտին ժողովի պիտի ըլլայ, նորէն պիտի երթան և վերջապէս օր մը պիտի տեսնեն զայն, պատասխան առնելու համար թէ՝ յարմար գործ մը չկայ հիմա, եթէ ըլլայ Հայր Սուրբին իմաց կը տրուի։ Եթէ այդ էֆէնտին խիստ բարեսիրտ է, շատ շատ մէնիտ մըն ալ պիտի կցէ այս պատասխանին։ Ահա ըլլալիքը։ Քանի հատը անձամբ տեսած եմ այսինչ ու այնինչ վաճառականին գրասենեակը։

Այս խնդրոյն մէջ վաճառականներն ալ պախարակելու իրաւունք մը չկայ։ Ամէն մէկը հարիւրաւոր գործաւորներ ալեսացնող գործարանաէրեր չեն որ առանց տեղ կարենան հայթայթել։ Այդ գաւառի կարիքները Պոլսոյ վաճառականին քով շատ շատ ինչ կրնան ըլլալ — բեռնակիր։ Բանի հատ բեռնակիր կ'ունենայ վաճառատուն մը։ Բայց եթէ դադրինք որ անոնց ամէնքն ալ իբր բեռնակիր տեղաւորցուց Փոխանորդ Հայր Սուրբնիս։ Դարման է ատիկա։ Ինչ խեր կը մնայ այն ընտանիքէն, որուն այրը, հակերու և մնաուկներու ծանրութենէն ուելի, օտարութեան դարիպուլեաճ բեռին տակ կը կքի, կինը խրճիթին անկիւնը սպասելէն կը մաշի և զաւակներ կը մեծնան հեռուէ հեռու իմանալով որ իրենք ալ հայր մը ունին։

Սանկի պիտի վերականգնուի մեր աղգային կեանքը։ Գաւառի հայկական օճախները սանկո՞վ պիտի չենան։

Ես ոևէ կերպով հաւատք չունիմ Պատրիարքարանի ըրածին ու ընելիքին վրայ և չեմ գիտեր որ ո՞վ է ունեցողը։

Պատրիարքարանի գործ չէ ասիկա, այլ ամէնի թշուառութեան թումբ կանգնելը, անոր հետ գլուխ ելլալլ։ Պատրիարքարանի ընելիքը պզտիկ կարկաններ դնելէ անդին չանցներ՝ հինցած ծակերու վրայ։ Այս օրուան պէտք եղածը ան չէ, պէտք է ամբողջ կերպասը փոխել։ Պատրիարքարանը վերջին վրայ պուտ մը փոչի պիտի ցանէ։ Այդ խնդիր չէ հիմա։ Նոր արիւն պէտք է ներարկել։

Աղգին ամբողջութեան գործն է ըլլալիքը։ Կէս-միջոցները չեն բաւեր։ Հրապկայ ցաւին, հսկայ դարման—կանքոռ geste մը պէտք է։

Միջոցը ունինք մեր մէջը—կը մնայ դործածելու քաջութիւնը։

Եկեղեցիներու զարդեղէնները, արծաթեղէնները պէտք է հսկայ դրամագլուխ մը գոյացնեն հայ երկրագործական դրամատան մը համար։

Անցեալ տարի գրեցի, այս տարի գրեցի, հիմա կը գրեմ, գալ տարի նորէն պիտի գրեմ։ Կեղծ հաւատացեալները թող տառան, հոգս չէ։

Հայ եկեղեցիին ոգւոյն դէմ է luxeը, անանկ ատեն մը մանաւանդ երբ Տաճիները, Քարհատներն ու Քօլօսները լեռ ու ձոր ինկած են իրենց խեղճութեան դարմանն գտնելու համար։

Այսօր է մեզի luxeը, պերճանքը, և անանկ պերճանքներ՝ որոնք—խորհեցէք անգամ մը—չատ անգամ, աքեմաւոր կամ պարզ, գեղին ու աւազակին փորը պարարտացնելու կերթան, այո՛, պարզապէս ամօթ է։

Հայ բարեգործական մը բաներ կերթան, ազէկ, բայց մինչև որ Հայ բարեգործականը պէտք եղած ոյժը ստանայ, սերունդ մը պիտի փճացած ըլլայ։

Ինչ կ'ըլլայ, սերունդ մըն ալ պակաս ըլլայ չէ՞, կը բաւէ որ եկեղեցիներուն պատարաններուն մէջ հազարաւոր ոսկի արժող զարդեղէններ պահուած մնան...։

Մի՛ պիտի մտածէ այս բաներուն վրայ։

Աղգային երեսփոխանները։*

Բայց միթինկի ամէնակենսական։։ հարցը երբ կեցած է անդին, սեղանին վրայ, առանկ չնչին խնդիրներով կրնան զբաղիլ։

Տանօներ, Քարհատներ ու Քօլօսներ անօթի են եղեր։

Որո՞ հոգ... մենք եկեղեցիներուն արքութիւնը պահպանելու հետամուտ ենք, մենք կուսակցութիւններուն խերը պիտի անիծենք, որպէսզի ապագայ սերունդները օրհնեն մեր յիշատակը։ Բայց ապագայ սերունդին մէկ մասը պակաս պիտի ըլլայ եղեր։

Ժամանակ է անանկ մանրամասնութիւններով զբաղելու։

Ատենը գտա՞ն են չիտակը անօթի ըլլալու։

Հայ եկեղեցիէն ներս մի մանէք, անօթիներուն, արծաթներուն, գաւազաններուն, կանդեղներուն ձեռք մի երկնցնէք։

Անկէ անդին, կարգ մը Հայեր խեղճութեան, չքաւորութեան, անօթութեան անվերջանալի յանկերգ մը կրկնելով կը հատնին եղեր։

Ատիկա հոգ ընելիք բան է։

Եկեղեցին ողջ ըլլայ, չէն մնայ, պայծառ մնայ, սրբազաններու ձեռքը ոսկեգլուխ գաւազաններ ու չաթալթագին վրայ մեծագին գոհարներ թող չղան, ատոր նայեցէք։

Զի՞ որ աղգը ատոնցմով կանգուն կը մնայ...։

ՓԱՆԵԼԱԿ

ՀԱԼԼԷՅԻ ԳԻՍԱՒՈՐԻՆ ՇԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կրինուիչի և Պոսթոնի օդերեւութաբանական դիտարաններէն սա եզրակացութեան յանդած են թէ օդերու անկանոն վիճակը որ կը տիրէ մեր երկրագունդի բոլոր մասերուն վրայ, Հալլէյի գիսաւորին անուրանալի մէկ ներգործութիւնն է։ Անոր պոչը կը ծածկէ 140 միլիոն քիլոմէթրի տարածութիւն մը արեւին և մեր մոլորակային դրութեան միջև։ Այս թափանցիկ մանիկներով լեցուն մթնոլորտն է որ արգելք կ'ըլլայ արեւին ճառագայթներուն՝ մոլորակներուն վրայ իյնալուն, գիսաւորին մթնոլորտէն մաղուած այս ճառագայթները շատ անզօր են, տաքցնելու համար մեր երկրագունդը և վանելու համար ամպերը։ Այդ դիտարաններու կարծիքին համաձայն, մոլորակին կատարեալ անցքը մեր համաստեղութեան մէջէն՝ պիտի տեւէ միչև յունիս 12 և այդ միջոցին մեր մոլորակը ենթակայ պիտի ըլլայ օդի ամէն տեսակ փոփոխութեանց։ Գիսաւորը կ'երեւի թէ ուրիշ անպատեհութիւններ ալ ունի։ Իտալական թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսայի և Գերմանիոյ մէջ եղած հաւաստումներուն հակառակ, իտալացի գիտունները բարեխառութիւնը ունեցած են արձանագրելու օրի ինչ ինչ խառնվութիւններ, գիսաւորին անցքին հետեւանօք։ Այսպէս, Ֆիորէնցայի դիտարանին մէջ՝ ելեկտրամագնիսական ճօճումներ արձանագրուած են Մարքոնիի գործիքներով ժամը 1.42ին։ Կալիֆորնիայի երկրային մթնոլորտին չորքը պտուտքով թելլուրեան հոսանքներու փոփոխութիւններ արձանագրած են։ Ելլամբերի գործիքները օդի թեթեւ իսնիզասիօն մը արձանագրած են։ Լիվորնոյի դիտարանը կը ծանուցանէ թէ բոլոր մագնիսական գործիքները նշանակելի խառնակութիւններ արձանագրած են ժամը 3ը 52 վայրկեան 2 երկվայրկեան անցած, և այդ խառնակութիւնները անտարակոյս պէտք է վերագրել գիսաւորի անցքին։ Վերջապէս, Բալերմոյի մէջ առաւօտեան ժամը 3ին, շատ պայծառ երկնքի մը արեւելեան կողմին վրայ արձանագրած են 3 կարմիր փայլակներ։ Սթոքհոլմի մէջ գիսաւորին անցքը եղած է ելեքտրական հոսանքներով և արտակարգ փայլուն արշալոյսով մը։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

15/28 մայիս

Օսմ. միացեալ բացուեցաւ ղրշ.		102—15
» » վար գին		102—14½
» » բարձր գին		102—18
» » գոցուեցաւ		102—14½
Ռուս. Երկ. բացուեցաւ	ֆր.	222—50
» » վար գին	»	222—50
» » բարձր գին	»	223—
» » գոցուեցաւ	»	222—75
Կ. Պոլսոյ Թրամուէյ	»	13—30
» Ժուիսանս	»	7—85
Օսմ. Ապան. ընկ.	Լ. Օ.	4—87
Շերքէթի Խայրիյէ	»	40—
» » Օսման.	»	1—05
Գրէքի Ֆօնս. Էժիբտ. հին Ֆր.		314—
» » » նոր	»	264—
Թրանսվալ	»	78—
Զարթէդ	»	45—
Կ. Պոլսոյ քարաբ	»	458—5
Պանդ. Օթթօմ.	Լ. Օ.	20— 0
Օսմ. ծխախոտի ընկ.	»	18—20
Օսթանթալ քարէթ.	»	12—35

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԿՐՕՏԷԻ ԽՆԴԻՐԸ

Պաշտպան տէրութիւնները տակաւին չեն պատասխանած Բ. Դրան վերջին ծանուցագրին։ Աշտարակմանի օսմ. ներկայացուցիչներուն կողմէ Բ. Դուռ հասած հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ տէրութեանց միջև բանակցութիւնները կը շարունակուին։ Լոնտոնի դեսպան Թէվֆիգ փաշա արտաքին գործոց նախարարութեան կը հեռագրէ թէ տէրութիւնները համաձայնած են՝ իսլամ երեսփոխանները Կրետէի Ազգ. Ժողովին մէջ ընդունել տալու համար։ Սըր Լոտերբրտ Կրէյ բացարձակ հաւատիքներ ընծայած է այդ մասին։

*** Մերակուսականներ, երեսփոխաններ և քաղաքական անձնաւորութիւններ առջի օր գումարում մը ունեցան Բերայի մէջ։ Երեք ժամ խորհրդակցութիւն կատարեցին կրետական խնդրին վրայ և անոր վերջնական լուծումը անհրաժեշտ դատեցին։ Ուստի որոշեցին ուժ տալ կառավարութեան, այս վերջինին կողմէ ինչ զոհողութիւն ալ յարմար դատուի։ Նոյնպէս պէտք տեսնուեցաւ որ Խորհրդարանն ալ իր աջակցութիւնը ընծայէ բացորոշ յայտարարութիւններով։ Որոշուեցաւ կոչեր ուղղել քաղաքակիրթ աշխարհին, օսմ. իրաւունքներու պաշտպանութեան համար։ Գալով միւս որոշումներուն, մամուլին պիտի հաղորդուին։

*** Նայարքոսը դահլիճին առուած որոշումները և արտասանման օսմ. ներկայացուցիչներուն կողմէ կրետէի մասին եղած բոլոր զեկուցումները օր օրին կը հաղորդէ պատերազմական նախարար Մահմուտ Շեվքէթ փաշայի, որ ինչպէս յայտնի է, Ալպանիա կը գտնուի։

*** Հակառակ Թուրք և հելլէն մամուլին մէկ մասին կողմէ գործածուած բուռն լեզուին՝ կրետական խնդրին առթիւ, թուրքահելլէնական յարաբերութիւնները միչև բարեկամական են։ Ցոյն թերթերը կ'բան թէ վերջերս այդ մասին հաւատիքներ ընծայուած են երկու կառավարութեանց կողմէ։

*** Սիհէլ կ'իմանայ թէ Իտալիա հաւանութիւն յայտնած է անգլեւիփրանսական առաջարկին Պ. Զախիմիր բարձր քօմիսէր անուանելու մասին։ Օսմ. կառավարութեան կողմէ մերժուելու պարագային օսմանցի քօմիսէր մը պիտի կարգուի։ Նոյն թերթը կ'բէ թէ միայն Ռուսիա տակաւին չէ զրկած իր պատասխանը։ Բիթթաթ փաշա Կրետէի մասին բանակցութիւնները կը շարունակէ Բարիզի մէջ։ Միւս դաշնիներուն կը հաղորդուի այդ բանակցութեանց արդիւնքը։ Կը յուսացուի որ մօտերս պիտի աւարտին այդ բանակցութիւնները։

*** Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ Ցունատանի մայրաքաղաքին և Հանեայի մէջ հանդարտութեամբ և գրեթէ անտարբերութեամբ կ'ընդունին Կրետէի խնդրին նկատմամբ հասած բոլոր հեռագիրները ու թերթերուն լուրերը։ Իրազեկ շրջանակներու մէջ առաջարկուած լուծումները քննին կը նկատեն սա պատճառաւ որ պաշտպան տէրութիւնները հեռու են համաձայնած ըլլալէ։

ԱԼՊԱՆԻԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

Մահմուտ Շեվքէթ փաշա սա հեռագիրը ուղղած է ներքին գործոց նախարարութեան. «Ֆէրիղովիչ դարձայ։ Վերին հրամանատարին կողմէ կազմուած չորս ջոկատներէն երկուքը իրենց գործը աւարտելով, նշանակուած տեղը գացին՝ հանդստանալու համար։ Ապատամբ Իարիս Սէֆէրի իր քարտուղար ծառայող երկու հոգի ձերբակալուեցան։ Վերոյիշեալ երկու ջոկատները գիւղացիներու զէնքերը հաւաքեցին, քանի մը ոճրագործներ ալ ձերբակալուած են։ Միւս ջոկատները կը շարունակեն հետապնդումը և զէնքերու գրաւումը։ Նշանակելի ուրիշ դէպք չկայ»։

*** Սքիւպէն կը հեռագրեն թէ պատերազմական նախարարին և ըմբոստներու կողմէ զրկուած պատուիրակներու միջև համաձայնութեան գետին մը պատրաստուելու վրայ է, թէեւ ապստամբները կը յարատեւեն իրենց ընթացքին մէջ։

*** Ֆէրիղովիչէն Սապահի մանաւոր թղթակիցը հետեւեալը կը հեռագրէ մայիս 14 թ/ւով,—կը ծանուցուի թէ Լուսայի Մալիսոր թեղին պետերը Ներքէթեան գիւղին մէջ կը համախմբուին։ Ռէքայի (Տիգրովա) ալպանիայի պետերը հրաւիրուած են մասնակցելու այդ գումարման։ Կ'բսուի թէ մէկ մասը մտադիր է անձնատուր ըլլալու, Միթրովիցայի, Վոլչէթրիի, Լիբլիանի և Ֆէրիղովիչի մէջ հետապտուտթիւններ կատարուելէն յետոյ, այդ նպատակաւ զրկուած զօրախումբերը 2000էն աւելի հրացան հաւաքած են։ Ցետոյ զօրախումբերը միացած են նոր գործողութեանց ձեռնարկելու համար։ Այսօր կատարուեցաւ հիւանդանոցով զօրանոցի մը հիմնարկէքը։ Մահմուտ Շեվքէթ փաշա սա պերճախօս ճառ մը արտասանեց, բանակին ու ներկայ երեւելիներուն ուղղուած։ Թօրդուտ փաշա և Դոռոսվայի կուսակալն ալ ներկայ էին։

*** Թանիցի մասնաւոր թղթակիցը մայիս 14 թիւով կը հեռագրէ իր թերթին, «Ֆրէկ Ֆէրիղովիչ հանելով՝ կրցի տեսակցիլ Մահմուտ Շեվքէթ փաշայի և կուսակալ Մաշար պէյի հետ։ Ընդհանուր կացութիւնը հանդարտ և կանոնաւոր է։ Ամէն կողմէ զէնք բերուելով՝ իշխանութեանց կը յանձնուի։ Կարգ մը տեղացիներ կը խնդրեն որ զէնքերը հաւաքուին։ Զինուորներուն բարոյական վիճակը լաւ է։ Ալպանիական խնդիրը պէտք է լաւագոյնս ելլամբ դիտել։ Ցոյս կայ որ խնդիրը արդարութեամբ կարգադրուի»։

*** Սէրայեվոյէն կը հեռագրեն թէ Պոսնայի մէջ հանրային կարծիքը կը հակառակի ալպանիական ապստամբութեան։ Շատ կը քննադատուին այդ ըմբոստական շարժման պարագլուխները և օսմ. կառավարութեան դէմ անորակելի մասնութիւն մը կը նկատեն, որ Ալպանիացիները պաշտպանած և անոնց ազգայնութիւնը պաշտպանած է դարերու տեւողութեան միջոցին։ Պոսնիացիները կը կարծեն որ Ալպանիացիները օտար թելադրութիւններէ խաբուած են և չարաչար պիտի զղջան այդ ծայրայեղութեան դիմելնուն համար, ինչպէս իրենք Պոսնացիները կը զղջան իրենց 1874թ. ապստամբութեան վրայ։ Կը հաւաստուի թէ քանի մը ազդեցիկ Պոսնիացիներ կը գտնուին ըմբոստապետերուն միջև, խորհուրդ տալու համար անոնց որ եւ կենան ապստամբութենէն։

*** Պատերազմական նախարարին հեռագրական հրամանով, Բանկալթի զինուորական վարժարանէն տղայոց ասպահանով վկայուած սպաները Ալպանիա պիտի երթան, իրենց վարժութեան շրջանը արշաւախումբին մէջ կատարելու համար։ Այդ սպաները, վիճակարկութիւն կատարելով, Դ. զրաբանակը պիտի ղրկուին, բայց նախարարին հրամանին վրայ, հիմա Ալպանիա պիտի երթան։

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՀԱՄԱՐ ՕԻՇԱՏԱԿԱԳԻՐ

Գուլկար էկզարքարանին օրկան Վէնքի լրագիրը կ'բսէ թէ Օսմ. Խորհրդարանին պուլկար երեսփոխանները մտադիր են Մակեդոնիոյ մասին յիշատակագիր մը ներկայացնելու եւրոպացոց։ Այդ յիշատակագրին մէջ մասնաւորաբար հոդուին խնդիրը պարզուելով, ցոյց պիտի տրուին բոլոր այն միջոցները, զորս պէտք է ձեռք առնել, արդարութիւնը պահպանելու և երկրին շահերը փրկելու համար։

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԶՈՒԼՈՒՄԸ

Երեսփոխան տոքթ. Իպրահիմ Թէմոյի էֆ.ի հիմնած տէմօքրաթ կուսակցութիւնը և Կիւմիւլճինէի երեսփոխան Իսմայիլ Հաքգը էֆ.ի նախագահած ժողովրդական կուսակցութիւնը իրարու հետ պիտի ձուլուին։ Մինչև որ աւարտին այդ մասին կատարուած բանակցութիւնները, տէմօքրաթ կուսակցութիւնը նոր նախագահ մը պիտի ունենայ, հանանական ընտրելիներն են սա ալպանիացի երեսփոխանները. Նէֆիպ պէյ Տրակա, Շանին Նաքի պէյ և Հասան պէյ։

ԲԱԹԻՆԻԱՅԻ ՏՈՒՐՔԸ

Արտաքին գործոց նախարարութիւնը արտասահմանի օսմ. դեսպաններուն պաշտօն յանձնած է բաթինիի տուրքի մասին հարկ եղած դիմումները ընելու տէրութեանց մօտ, որպէս զի կարելի ըլլայ այդ տուրքը դանձել քիչ առեն։ Սակայն մինչև հիմա երեք տէրութիւններ միայն հաւանութիւն յայտնած են։

Բ. ԴՈՒՌԸ ԵՒ ԷԿԶԱՐՔԱՐԱՆԸ

Գուլքէյի Ունիվերսալ թերթը կ'բսէ թէ ծանր վէճ մը ծագած է Բ. Դրան և պուլկար էկզարքարանին միջև։ Նախ՝ էկզարքարանը կը բողոքէ օսմ. կառավարութեան դէմ, որովհետև այս վերջինը կ'ուզէ պուլկարական վարժարաններուն վրայ քննիչներ ընել, որոնք պուլկար ազգին դրամովը կը մատակարարուին։ Երկրորդ՝ Բ. Դուռը մերժած է Էկզարքարանին խնդրանքը՝ 100 նոր դպրոց բանալու համար, ինչպէս նաև անցեալ տարի կառավարութեան հրամանով փակուած պուլկար վարժարաններուն վերաբացումը։

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

Ցունարէն թերթերը կ'բսեն թէ Բուլկարիի մետրապոլիտներուն կողմէ հասած հեռագիրներ կը պահանջեն որ եկեղեցիներու վէճը դասական ճամբով կարգադրուի։

ԳԱՀԱԺԱՌԱՆԳ ԻՇԽԱՆԸ

Գահաժառանգ Եւսուֆ Իզզէտտին էֆ. Սօֆիա չպիտի այցելէ, որովհետև հանկէ անցած ատեն Պուլկարիոյ թագաւորը մայրաքաղաք վերադարձած չպիտի ըլլայ տակաւին։ Նոյն Ֆրայէ Բէհսէ կ'իմանայ թէ պուլկար կառավարութիւնը կը փափաքի որ գահաժառանգ իշխանը ուղղակի Կ. Պոլսէն Սօֆիա երթայ, Եւրոպայէ դարձին, թէեւ Ֆէրտինանտ թագաւորը, այդ միջոցին հունգարական հողին վրայ պիտի գտնուի։

*** Գերմանական թերթ մը կ'բսէ թէ գահաժառանգը, Բարիզէն դարձին, Բէշթայի մէջ այցելութիւն պիտի տայ Ֆրանց-Եոզէֆ կայսեր, եթէ երբեք գահաժառանգը հոն հասած ատեն կայսրը Պոսնա չգտնուի։ Եթէ այդ այցելութիւնը տեղի ունենայ, Ֆրանց Ֆէրտինանտ արշիդուքսն ալ Պոլիս պիտի գայ։

*** Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարար Պ. Բիշօն, առջի օր, հացկերոյթ մը տուած է պատիւ գահաժառանգ Նուսուֆ Իզզէտտին էֆ.ի։ Ներկայ էին նաև Պ. Պրիան և Բիֆթէ փաշա։ Իշխանը ծաղկեմշակութեան ցուցահանդէսը այցելած է։

ԼՈՐԴԱՐԴԱՐԱՆԸ ԵՒ ՍՈՒԼԹԱՆԸ

Խորհրդարանի Բ. նստաշրջանին փակման առթիւ Սուլթանը դաշտային հանդէս մը պիտի տայ նախարարներուն, ծերակուտականներուն և երեսփոխաններուն։ Այդ հանդէսը, որուն յայտագիրը պատրաստուած է, Պէյլերպէի կայս. քէօշկին դարասասանին մէջ տեղի պիտի ունենայ։ Եթէ օդը անպատշաճ ըլլայ, քէօշկը հրաւիրեալներուն տրամադրութեան տակ պիտի դրուի։ Դաշտային հանդէսը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ օր։ Շերքէթի 62 թիւը վարձուած է հրաւիրեալներուն համար։

ՉԱՐԻՆ ՑԱՐԵԴԱՐՁԸ

Ռուսիոյ Զարին գահակալութեան տարեդարձին առթիւ, առջի օր, գոնտանական մաղթանք կատարուեցաւ ռուս դեսպանատան մատուռին մէջ։ Ցետոյ դեսպանատան մէջ ընդունելութիւն կատարուեցաւ։ Այս առթիւ օսմ. և օտար պատանաւորները դրօշազարդուած էին։

ՏԵՍԱՆՑՈՒԹԻՒՆ

Ցունաց Տ. Եօաքիմ պատրիարքը, առջի օր, Երեսփ. Ժողովի նախագահ Ահմէտ Ռիզա պէյի Մաչքայի բնակարանը երթալով տեսակցութիւն մը ունեցաւ։ Մակեդոնիոյ վիճելի եկեղեցիներու խնդրին վրայ։ Պատրիարքը յայտարարեց թէ այդ խնդրին կարգադրութեան մէջտեղի պէտք է նկատի առնել կայուածաթուղթերը և կայս. պէրմանները։ Ահմէտ Ռիզա պէյ համամիտ գտնուեցաւ, ըսելով թէ Խորհրդարանը այդ խնդրին վրայ պիտի վիճաբանի յառաջիկայ շաբթու։ Տ. Եօաքիմ պատրիարք եպարքոսին բնակարանն ալ գնաց, բայց հագգը փչան հոն չգտնելով, այցաքարտը ձգեց։ Պատրիարքը հիւսէին Հիլմի փաշայի ալ այցելութիւն տուաւ, բարի գալուստ մաղթելու համար։

ԶԱՐԾԱՄՊԱՆԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զարշամպայէն մայիս 2 թիւով կը գրեն մեզ,—Դ. զօրաբանակի տեղւոյս զօրաբաժինը 850 զինուորներէ բաղկացեալ (ռետիֆ) երէկ առաւ ժամը տասին սակէ մեկնեցաւ դէպի Սամսուն, ցարդ մեկնած զօրքերու վրայ այս տեսակ հնազանդութիւն, կարգ-կանոն, հայրենասիրական ոգի տեսնուած չէին. ալքառաւ կէտ մըն ալ կար որ ասանապատէն մինչև հազարապետը չուկային խանութպաններուն ունեցած ընթացիկ հաշիւնին իրենց յօժարութեամբը մաքրեցին, յետոյ «պիրաէրլեր հագգինըզը հեալ իսինիզ» ըսելով իրարմէ բաժնուեցան։

*** Դիտաւոր ասողը հոս ալ 8-10 օր առաջ 2-3 առաւ շարունակ տեսնուած է թէեւ, բայց քաղաքիս հարաւային արեւմտեան կողմը 3½-4 ժամ հեռաւորութեամբ գտնուող թէկկէ գիւղէն գիշերապան մը սապէս կը պատմէ իր և ուրիշ շատերու տեսած գիսաւորին երեւոյթը։ Առաւուն դէմ երբ կը ծագի «սապահ եղլորդին» ճիշդ անոր հետ և անոր հիւսիսային կողմէն ծագելով, պոչը շատ փայլուն ու 7-8 մթ. երկարութեամբ դէպի հարաւ կերկարի եղեր. բուն աստղին ձեւին գալով՝ ճիշդ աղկան երեւոյթով կերեւի եղեր. այս ձեւով անցեալ ապրիլ 22-24ին երեք առաւ երեւցեր է թէկկէ գիւղէն։ Ե. Ս. Գ.

ԹՈՒՐԳԻԱ ԵՒ ՊՈՒԼԳԱՐԻԱ

Թերոպայէ դարձին, Ֆէրտինանտ թագաւորը նախարարական տագնապը լուծելու պիտի աշխատի, որ ծանրացած է Բուլսճուգի ցաւալի դէպքերէն յետոյ մանաւանդ։ Սօֆիայի արքունիքին հետ յարաբերութիւն ունեցող շրջանակներուն մէջ սա կարծիքը կը տիրէ թէ Ֆէրտինանտ թագաւորին վերջերս Պոլիս առած այցելութիւնը միակ պատճառը եղած է որ թէ թագաւորը և թէ կառավարութիւնը պէտք եղած կերպով չդատեն ներկայ կացութիւնը։ Կը կարծուի թէ Ֆէրտինանտ թագաւորը զանազան պատճառներով չպիտի ուզէ Պ. Տանէֆի յանձնել նոր դաշինքին կազմութիւնը։

ԳԸԼԲԵՐԻԼԻՍԻ ԵՐԵՍԹՈՒՂԻՆ

Հարօգուտ չինութեանց խորհրդարանական յանձնաժողովը վաւերացուց Գըրքքիլիսէ-Պապա-Էսկիի երկաթուղիի շինութեան մասին կնքուած պայմանագրութիւնը Բուսկիլի երկաթուղիի ընկերութեան ու հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան միջև։

ՕՍՄ. ԶՐՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐԸ

Հռոմի մէջ խանդավառ ընդունելութիւն կը գտնեն օսմ. զրօսաշրջիկները։ Հինգ խումբերու բաժնուած, զրօսաշրջիկները այցելած են մարտարագործական հաստատութիւնները, թանգարանները, զրանոցները։ Զրօսաշրջիկները իրենց այցելութեան միջոցին տուուած են որ Իտալիոյ մարտարագործական արտադրութիւնները չատ աւելի գերազանց են քան օտար արդիւնաբերութիւնները, հաստատելով թէ Թուրքիա իր առևտրական գործառնութիւնները պիտի աւելցնէ Իտալիոյ մէջ։ Զրօսաշրջիկները հիացումով կը դիտեն գեղարուեստական գեղեցկութիւնները։

ՄԷՋԻՏ ԷՖ. ՀԻՒԱՆԸ

Բ. Գահաժառանգ Մէջիտ էֆ. թեթեւ ցնցղատապէ կը տառապի։ Հիւանդը չատ տաքութիւն չունի։ Բժիշկները պատուիրած են քանի մը օր սենեակէն դուրս չելլել։

ՀԸՕՍԱԼԵՈՒՄԱՍԸՐԸ

Սելանիկէն կը ծանուցուի թէ չորս հրոսախումբեր, որոնց երկուքը Եուվան Բալուչի հրոսախումբին կը պատկանին և երկուքն ալ Տանքօյի հրոսախումբին, ձեռք անցուած են։ Փուրթալ կը հետապնդուին այդ երկու հրոսախումբերու միւս մարդիկը։

ՉՈՒԱՐՇԱ

Քէհաճանէի Ալի պէյ գիւղին մօտ, առջի օր, կատարուեցաւ զինուորականներու կողմէ սարքուած ձիարշաւը։ Վեց արշաւներ տեղի ունեցան և զանազան մրցանակներ բաժնուեցան յաղթականներուն։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ՁԱՆԳԸՐՃԱՅԼԸՆ ՊԱՏՇԱՐՈՒԱԾ.— Իզմիրի Իբրահիմ թերթը կ'բսէ թէ Զանգըրճալը այս միջոցիս չատ սեղմ կերպով պաշարուած է և ժամէ ժամ կը սպասի իր ձերբակալութեան, առանց յայտնի թէ հուլաւոր աւաղակապետը ուր գտնուի։ Միւս կողմէ Քէօլլու թերթն ալ կ'իմանայ թէ Զանգըրճալը, առանց վրդովելու իր մօտալուտ ձերբակալութենէն, նոր չանտանակութիւն մը գործելու հեռամուտ է։ Մտադիր է հարուստ օտարական մը առեւանգել, և իբր փրկանք, կառավարութենէն պահանջել որ զինքը հանդարտ ձգեն։

ԶԱՆԳԸՐՄԱՆԱԼԻ ԴՈՂՈՒԹԻՒՆԸ.— Գոնար անուն հայ կին մը, անցեալ օր, Թերա վաճառատունէ մը երկու ծրար ֆէսթոն գողցած ըլլալուն համար կը ձերբակալուի։ Ոստիկաններու ազդարարութեան վրայ, գողցած ծրարները ետ կը դարձնէ, ըսելով թէ սատանային յարաբերած էր։ Ցետոյ կը հանէ 54 ոսկի պարունակող քսակ մը կուտայ ոստիկաններուն, որպէս զի պահակեց չտանի զինքը։ Ոստիկանները թէ՝ քսակը կ'առնեն և թէ պահակեց կը տանին այդ տարօրինակ գողուին։

ՈՃԻՐ ԹԷ ԱՐԿԱՆ.— Դալաթիա ազբարթիրանի մը մէջ բնակող Միլլօն անուն 19 տարեկան պատանի մը երբ ըսվզվզել կը խառնէր, հրազէնը կրակ կ'առնէ։ Միլլօն ալ տանիքին տակէն կը վիրաւորուի և գնդակը մէջը կը մնայ։ Վիրաւորին վիճակը ծանր է։ Բժշկական քննութեան համաձայն, հանանական չի նշանուիր որ ալ ձեռքով արձակուած հրազէնի մը գնդակը ալ տանիքին տակ մնայ։ Բէվերվերը մէջտեղ չկայ, որով ոստիկանութիւնը կը կասկածի թէ այդ դէպքը արկածի հետեւանք չէ։

ԳԻՐԱՄԱՆԵՆԴՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.— Ոստիկանութիւնը երեւան հանած է դրամանենդներու ընկերութիւն մը որուն պատկանող Շիւքրիի անուն թերքշիի մը և Ճիրալիի ու Խրիսթօ անուն դեղավաճառ մը ձերբակալուած են։ Ասոնց քովէն շատ մը կեղծ դրամ գտնուած է։

ՁԵՆՆԵՐԻ ԳՈՌԱՀՈՒՄԸ.— Ոստիկանութիւնը, առջի օր, 7 կրա հրացան և 350 փամփուշտ գրաւեց, երբ Հիլալ չգենուը կը փոխադրուէին անոնք։

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ԴԱՐՁԵԱԼ ԿՐԵՏԷ

ՀԱՅԳԸ ՓԱՆԵՆՑԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«ՊԱՏԵՐԱԶՄ Ա՛ՌԱՋԵՆԻ»

Օսմ. Խորհրդարանը իր 99րդ նիստը գումարեց, երբէկ նախագահութեամբ Ահմէտ Ռիզա պէյի։ Ներկայ էին Հայգը փաշա, Թալէաթ, Ճավիտ և Նէճմէտտին պէյերը։

Նիստը բացուեցաւ ժամը 3.45ին նախորդ նիստի ատենագրութեան ընթերցումն յետոյ նախագահին հրամանով կարդացուեցան 35 զանազան վայրերէ կրեսի մասին ուղղուած հեռագիրներ։ Ցետոյ կարդացուեցաւ Հանեայէն երեսփ. Ժողովին ուղղուած բողոքի հեռագիր մը, որով Կրետէի իսլամ երեսփոխանները կը պատմէին իրենց դէմ Կրետէի Ազգ. Ժողովին մէջ տեղի ունեցած անհաճոյ և անվայել դէպքերը և կը խնդրէին որ օսմ. կառավարութիւնը հարկ եղած միջո

դալ տուաւ 200 երեսփոխաններու կողմէ ներկայացուած թագրիր մը. երեսփոխանները յայտնելէ յետոյ թէ մինչեւ հիմա պաշտպան տէրութիւնները Կրեթէի մասին վերջնական բան մը չեն ըրած, կ'առաջարկէին որ Հագգը փաւա կարուկ և մանրաման բացատրութիւններ տայ։

Արաբ երեսփոխան Իսաա էֆ. խօսք առաւ ամէնէն առաջ և իր սովորական ձայնով, որ առանց այլեւայլի կարելի է լսել... Թօրնանէէն, սկսաւ խօսիլ Կրեթէի մասին ու Կրեթէի յոյներու աւարքներուն դէմ և հետզհետէ այնքան բարձրացուց ձայնը, որ Շեքիպ պէյ հեգնական կերպով պօռաց.

— Իշիէմէյօրրզ...

Այս ընդմիջումը ոմանց ծիծաղը շարժեց և ոմանց ալ բարկութիւնը։

Իսաա էֆ. շարունակելով ըսաւ թէ Կրեթէի խնդրի մասին երկու տարիէ ի վեր Դանլիճը որոշ քայլ մը չառաւ, հակառակ անոր որ Կրեթացիք զանազան առիթներով օսմ. վեհապետական իրաւունքներուն դէմ շարժեցան։ Յայտարարեց թէ՝ Կրեթէն Մայր Հայրենիքէն չբաժնելու համար եթէ պէտք ըլլայ Աֆղանիստանէն Պոլուճիստանէն, Թունուզէն, Արաբիայէն բոլոր իսլամները պիտի փութան. այսօր 10,000ի մօտ Պէէվլիներ «կամ մահ, կամ Կրեթէ» ըսելով երդում ըրած են և իրենց անձը կը զոհեն պաշտպանելու համար իսլամական դրօշը։ Կառավարութիւնը քրիստոնեայ երեսփոխանի մը կողմէ իսլամ երեսփոխանի մը մասին եղած նախատինքը երբեք պէտք չէ կլլէ։

Մհմմէտ Ալի (Ամասիա).—Այսօր կը փափաքինք կառավարութեան բերնէն վերջին բառը լսել Կրեթէի առթիւ։ Երկու տարիէ ի վեր մեզի շատ մը յոյսեր տրուեցան և մենք օրօրուեցանք այդ յոյսերով ու չուզեցինք նեղը դնել կառավարութիւնը։ Բայց մենք ոչչափ սաեն որ այս կերպ շաղուեցանք, Կրեթացիները չփացան, երես առին. մասնաւորապէս այն սաեն երբ պաշտպան տէրութիւններն ալ ձայն չհանեցին անոնց զանազան ընթացքներուն առթիւ։ Այդ պետութիւնները երեսանց մեզի բարեկամ, բայց վարագոյրին տակէն մեզի թշնամի էին։ Այս է իրենց պաշտպանութիւնը. մեր շաները սաանկ պիտի պաշտպանէին. մեզի կ'ըսեն միտ թէ սpաքու–ſուշ կը պահպանուի, բայց կուտան թէ մեր իրաւունքները ոտնակոխ կ'ըլլան։ Դիցուք թէ այսօր Կրեթէն գնաց. ի՞նչէն վասահ ըլլանք որ վաղը միւս օր Պալքանեան պետութիւնները մեր երկրէն ուրիշ մասեր գրաւել չպիտի ուզեն։ Կը հարցնեմ թէ կառավարութիւնը պէտք չէ՞ պնդէ Կրեթէի վաղին օսմանցի ըլլալուն վրայ. սաոր հակառակը պնդող դանլիճ մը ոչ միայն երկրէն կ'արտաքսենք, ո՛չ միայն բարձրագոյն սահմաններու կը յանձնենք, այլ և ամերիկացիներուն պէս Լինչի օրէնքին կը դասապարտենք։ Կրեթէի խնդիրը Պոսնա-Հերսէքի խնդրին չի նմանիր. Պոսնա-Հերսէքը արդէն 32 տարիէ ի վեր մերը չէր. բայց ո՞ր թուրքը արիւն թափած չէ Կրեթէի համար։ Յայտնելով հանդերձ վասահութիւնս Դանլիճին հանդէպ, կը խնդրեմ որ այս հարցին լուծմանը համար կարուկ միջոցներու դիմէ։ Եթեռոյ ի՞նչ տեսակ բարեկամութիւն է մերինը Յունաստանի հետ, որուն ամէնէն մեծ փափաքն է մեր երկրէն մաս մը գրաւել։ Հիմի փայա ժամանակին օսմ. դրօշի խնդրին առթիւ ուելի կորով ցոյց տուաւ, քան ներկայ Դանլիճը որ մեզմ ծանուցագիրներ կուտայ կառավարութեանց։ Մէնմէա Ալի պէյ վերջացնելով ճառը, պահանջեց որ կառավարութիւնը իր տեսակէտը որոշապէս պարզէ։

Իսմ. Հագգը (Ամասիա) եւս խօսեցաւ այս խնդրոյն վրայ և իբրեւ զինուորական ըսաւ թէ եթէ պատերազմ ծագի, պիտի ձգէ երեսփոխանութիւնը և պատերազմի դաշտը պիտի երթայ։

Հօճա Սայիտ.—Այս խնդիրը մեր սահմանադրութեան գոյութեանը հետ ուղղակի յարաբերութիւն ունի. սահմանադրութեան համար երրորդ վասնդ մըն է ասիկա. եթէ պատերազմ ծագի բոլոր երեսփոխաններս կ'անցնինք կ'երթանք պատերազմի դաշտը։

Համտի պէյ. — Իսմ. Հագգը զինուորական է և ի դէպ պարագային եթէ ուզէ կը հրաժարի և կ'երթայ. բայց Երեսփ. ժողովը երթալու պէտք չունի. արդէն մեր զինուորը կ'երթայ կը կատարէ իր պարտականութիւնը. իսկ այն երեսփոխանը որ անպատճառ մասնակցիլ կ'ուզէ այդ տեսակ կռիւի մը, կրնայ հրաժարիլ և մեկնիլ։

Ա.Հ.Մ. Մահիր եւս յայտարարեց որ պատերազմը անհրաժեշտ է, քանի որ Յունաստան այնքան առիթներու մէջ պատճառ տուաւ այդ բանին։

Վարդգես. — Եւ իմ մասիս նողկանքս կը յայտնեմ այն կրետացի քրիստոնեայ երեսփոխաններուն, որոնք, բռնաբարեցին իսօքի աղատութիւնը և զանոնք ծեծեցին։ Դալով մեզի, պէտք է ըսել թէ այս ժողովը այսքան պօռալու և կռնչելու պէտք չունի. քիչ խօսելու, բայց շատ գործ տեսնելու է. ակար մարդիկ միայն շատ կը պօռան և բաpprsp կ'ընեն. միայն մենք չէ, նոյնիսկ Ազատիչ Համիտ կ'ուզէր պաշտպանել Կրեթէն և դայն ձեռքէ չհանել. ան ալ չէր ուզեր որ Կրեթէն այս վիճակին մէջ իյնայ։ Ինչ էր ռակայն այն պատճառը որ Կրեթէն այսօրուան վիճակին հասցուց. պատճառը շատ պարզ է. անոր համար անհաշիւ կռիւ մը մղեց և անագին վնասով դուրս եկաւ. քսան հազար թուրքեր ինկան և այդ պատերազմէն վերջ այլեւս Կրեթէն ձգտեցաւ իր բախտին, քանի որ այնքան զօրաւոր չէր թուրք կառավարութիւնը որ պաշտպաներ դայն։ Դո՛ւք որչափ որ չահ ունիք Կրեթէի մէջ, եւ ալ նոյնքան ունիմ քանի որ ես ալ օսմանցի եմ. եթէ սակէ վնաս մը առաջ գայ, այդ վնասը ինձի ալ կը դպչի։ Միայն զգացումով գործ չլմնար. ուժ ալ ունենալու է։ Իսկ քաղաքականութեան մէջ երբե՛ք մարդասիրութիւն չկայ. դիւանագիտութեան մէջ սառնակ բան չմտնէր. հոն միայն հաշիւ և շահ կայ. կը կարծէք որ աղաչելով, պաղատելով, անոնց զգացումներուն դիմում ընելով բան մը կը շահինք. երբե՛ք (պռաւօ՛. ծափեր)։ Մենք հիմա ուժ տալու ենք դանլիճին, որպէսզի այս գործին մէջ պէտք եղածին պէս շարժի։ Վասահ ենք որ դանլիճը երբեք օսմանցիական զգացումներուն հակառակ չպիտի շարժի։ Եթէ Կրեթէի քրիստոնեաներուն այս շարժումները ձգտէին անկախութեան մը, եւ համամիտ պիտի գտնուէի իրենց. բայց անոնք օսմ. կառավարութենէն բաժնուելով կ'ուզեն միանալ Յունաստանի. ահա՛ սակի է որ չենք ուզեր։ Դարձեալ կը կրկնեմ որ զգացումներու ջերի չըլլանք և եւրոպայի մարդասիրութեան չվստահինք. լսենք դանլիճին բացատրութիւնները և վստահութիւն յայտնելով թոյլ տանք որ ազատորէն աշխատի այս գործին բարւոքումը մը տալու համար (ծափեր)։

Նախագահը խօսք տուաւ յետոյ վարչապետին։

Հագգը փաշա.— Եթէ տարի մը ամբողջ, գիշեր ցերեկ, այս նիւթին վրայ խօսիք. վասահ եմ որ ամէնքիդ ալ միևնոյն զգացումները պիտի յայտնէք. ինչպէս որ դանլիճին անդամները նոյն բանը պիտի ընէին։ Ամէնքիս ալ համամիտ ենք որ Կրեթէն օսմ. հայրենիքին մաս կը կազմէ և անկէ երբեք չկրնար բաժնուիլ։ Արդէն անցեալ օր պատասխանելով հարցապնդման մը կրկնած էի այս միևնոյն բաները, աւելորդ չըլլար այս առթիւ յայտնել թէ՝ երբ երեսփոխան մը կրնայ ամէն բան խօսիլ աղատորէն, նոյնը չի կրնար ընել նախարար մը, որ հակառակ իր զգացումներուն, սահմանած է հաշիւով խօսիլ։ Բոլոր երեսփոխանները ցաւ կը յայտնեն որ եւրոպական տէրութիւնները իրենց անիրաւութիւնները ըրին։ Բայց ինչպէս երեսփոխան մը ըսաւ (ակնարկելով Վարդգէսի) ցաւելով գործ չլմնար. անոնք անցած գացած են։ Դալով ներկային կրնաք վստահ ըլլալ, որ ո՛չ մէկ սաեն թոյլ կուտանք որ Կրեթէն ուրիշ երկրի մը կցուի. արիւնով առինք, արիւնով կուտանք։ Մենք միայն երկու պայման ունինք։ Կրեթէի վրայ պահել մեր վեհապետ. իրաւունքները և ապահովել կեանքը մեր իսլամ եղբայրներուն։ Այսօր այս առթիւ բանակցութեան մէջ ենք պաշտպան տէրութիւններուն հետ։ Եթէ հին օրերու մէջ Կրեթէի կուսակալ Դարթիճոարի փայլի խօսքը մոխի ըլլուէր և հոն զինուոր զրկուէր, այսօր այս վիճակին մէջ չէր իյնար Կրեթէն։ Վասահ եղէք սակայն որ Դանլիճը գիտէ իր պարտականութիւնը կատարել երբ ժամանակը գայ. ձեր նպատակը, Դանլիճին ալ նպատակն է և կառավարութիւնը վստահ ըլլալով որ Ազգը միշտ զօրակից է իրեն, ո՛չ մէկ զոհողութեան առջեւ չպիտի ընկրկի (ծափեր)։

Ժողովը բաւական նկատեց տրուած բացատրութիւնները։

Կէս օրէ վերջ Ժողովը վաւերացուց Պետական Խորհուրդին պիւտճէն և վիճառանութեան դրաւ Շէյխ-իւլ-Իսլամութեան ելեւմտացոյցը։ Նախագահ յանձնաժողովին զրկուեցաւ Սիրքէճի-Այոթէքճան երկրորդ գծին պայմանագրութիւնը՝ քննուելու համար։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՐՆԵՐ

Եթէ Դուրեան պատրիարքին Փոքր-Ասիա ուղեւորութեան գաղափարը իր իսկ յղացումն է, ասիկա նոր նիշ մը կ'աւելցընէ մեծանուն գրագէտ եկեղեցականին իր պաշտօնն ըմբռնելու եղանակին վրայ, որուն փայլուն ապացոյցները ունինք արդէն։ Բայց նոյն իսկ ասիկա թելադրութիւն մը ենթադրելով, ձեռնարկը ոչինչ կը կորսնցնէ իր կարեւորութենէն և նորութեան հրապոյրէն։ Թուրքիոյ Հայոց պատրիարք մը իր հօտին այցելութեան ելլայ, ասիկա իր նախընթացը չունեցող եղելութիւն մըն է և արդեամբ կ'ապացուցանէ բարձրութիւնն այն բէժիմին որ երկու տարիէ ի վեր կը տիրէ օսմ. կայսրութեան մէջ։ Ոչ միայն բռնակալութեան համիտեան մահաշուք բէժիմին տակ, այլ անկէց առաջ ալ, ուելի թոյլատու և ներողամիտ Սուլթաններու ատեն, Թրքահայոց կրօնական պետերը երբեք չեն համարձակած մայրաքաղաքին սահմաններէն դուրս գալ և երկրին հայաբնակ գաւառներն այցելել մօտէն տեսնելու և քննելու համար ժողովրդեան պէտքերը, պահանջները, ցաւերը։ Առանկ ձեռնարկի մը գաղափարը զանալն իսկ յիմարութիւն էր։ Իսկ մասնաւորապէս հոմիին ատենը, հայ Պատրիարք մը համարձակէր երկու երեք քառասնամեայ քիլոմէթր տարածութենէ մը դուրս ոտք դնե՞լ... Աստուած գործ չունէր հոն։ Օրմանեան իսկ, որ Դահճապետին համարումը կը վայելէր, անպարփ չպիտի մնար այդ կարգի յանդգնութեան մը պարագային, եթէ երբեք համարձակէր դայն։

Արդ, պատրիարքական ուղեւորութիւն մը ամէնէն առաջ, ինչպէս ըսի, նորութեան հրապոյրը ունի. բայց ասիկա գործին բանասեղծական կողմն է. անոր բարոյական և գործնական օգտակարութեան կողմն ալ կայ որ ամէնէն կարեւորն է։ Եւ եթէ Դուրեան պատրիարք, որ առողջական այնքան ալ լաւ վիճակ մը չունի, յանձն կ'առնէ գաւառական ուղեւորութեան մը յոգնութիւններն ու տաղտուկները, ասիկա գործնական և իրական բարիք մը հետապնդութիւն ունի իրեն կէտ նպատակի։ Առաջուն մէջ, նոյն իսկ ամսան եղանակին, հեղ չէ ճամբորդութիւնը, փոխադրութեան միջոցներուն խեղճութեանը պատճառով։ Առանձին մինչեւ Տիգրանակերտ, Բաղէշ, Էրզրում և այլն վանոն-լիի հեղուութիւնները չկան. այդ ճամբան կարել անցնիլը այնքան տաժանելի է որքան կեանքը զոր մարդիկ ասկաւին կ'ապրին այդ գաւառներուն մէջ։

Դուրեան Պատրիարք որոշ նպատակով մը և ծրագրով մը կ'երթայ անչուշտ Հայաստան իրերը, մարդերը, կացութիւնը տեղին վրայ քննել, վերքերը, որոնց մասին ամէն օր պատմութիւններ կ'իմանայ, մօտէն չօշափել, անոնց խորութիւնն ու ծանրութիւնը չափել, ու իր բազմաչարչար հօտին խօսիլ վերջապէս, սփոփել զայն իբրեւ գորովագութ հովուապետ, այն տաք, գուրգուրալի, աղաղատալից և սրտառուչ ոճով որ մեր բանաստեղծ Պատրիարքին եղականութիւնը կը ձեւացնէ։ Երեւակայեցէք բարոյական կազդոյրը որով մէկէն ի մէկ պիտի լցուի, զօրանայ, կենդանանայ հոգւով սրտով ընկճուած, վհատած, մեկնամղձոտ ու տրտում գաւառացին ի տես իր հովուապետին, որ աթոռը թողուցած՝ գացած է մինչեւ իր ցաւերուն, կսկիծներուն, տխրութիւններուն կիսաւեր բոյները, քիչ մը կեանք, յոյս, քաջութիւն ներշնչելու։ Օ՜հ, նիւթականին չատ և գուցէ անկեց աւելի բարոյական մխիթարութեան պէտք ունի գաւառի դժբախտ հայութիւնը։ Ոչ ոք քան Պատրիարքը՝ կարող է այդ մխիթարութիւնը ջամբել, նախ իբրեւ Պատրիարք և յետոյ իբրեւ Դուրեան — թովանքով լի անուն մը, հայ եղերերգին ու քերթուածին պաշտելի խորհրդանշանը։

Որքան օգտակար ու արդիւնաւոր պիտի ըլլար այս ուղեւորութիւնը, եթէ զուգադիպէր այն միւս կարեւոր ուղեւորութեան զոր նոյնքան գործոց նախարար մտադիր է կատարել կայսրութեան գրեթէ նոյն գաւառները, խորհրդարանական արձակուրդէն ետքը։ Նախարար և Պատրիարք, մէկը երկրին բարեկարգութեան և խաղաղութեան պաշտօնեան, միւսը գանգատներու, բողոքներու և ցաւերու ներկայացուցիչ, որքան աւելի լաւ պիտի հասկնային դիրար, հոն, տեղին վրայ, գանգատող և գանգատուող կողմերուն մէջտեղը, միեւնոյն վայրկեանին լսելով երկուքն ալ, վէճերը քննելով միասին, ճշմարտութեան նպատակամբ նոյն համոզումը գոյացնելով և դարմաններու գործադրութեան համար համաձայն և համամիտ։ Հայոց Պատրիարքին և ներքին գործոց նախարարին այս հանդիպումը «դէպքերուն վայրին» վրայ, հաւատացէք որ վճռական կարգադրութեան մը երաշխիքը կ'ընծայէ։ Տեղական տարբերը մեծապէս պիտի աղդուին այդ կարեւոր անձնաւորութեանց հաշտարար ներկայութենէն և սա հարիւրեակները որոնք հիմակ դուրս եկած ըլլալ կը թուին իրենց ծակերէն, նորէն պիտի կծկուին քաշուին անոնց մէջ, և իրական խաղաղութեան սկզբնաւորութիւն մը իրօք պիտի կընանք ողջունել այս անգամ։ Անատոլուի այլասաւոր բնակչութեանց համար, որոնք ձեռք ձեռքի տուած, և խելուրնին գլուխնին ժողված, պիտի աշխատին վերաշինութեանը իրենց քանդուած օճախներուն, և հետեւապէս պիտի ատարեն երկրին ընդհանուր խաղաղութեանը, որուն այնքան պէտք կայ։

Այս ուղեւորութիւնը, ուրեմն, Դուրեան Պատրիարքին լաւագոյն գործը պիտի ըլլայ և ակնկալուած արդիւնքը ձեռք բերուած պարագային՝ աղգային երախտագիտութեան արժանի։

ՍՐՈՒԽԱՆ

ՍՕՖԻՈՅԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Ասկէ առաջ եգիպտաբնակ Աբրահամ Բարթող փաշա գումար մը նուիրած էր Սոֆիայի հայոց եկեղեցիին նորոգումին համար։ Սոֆիայի Թաղ. Խորհուրդը գիրով մը յայտնելով թէ՝ թէև նորոգութեան պիտի ձեռնարկուի, սակայն պուլկար կառավարութիւնը չթոյլատրեր, առարկելով որ տեղը անյարմար է և կը պահանջէ եկեղեցիին ուրիշ տեղ փոխադրութիւնը կը խնդրէր յարմար կարգադրութիւն մը։ Պատրիարքարանը ասոր վրայ դիմում պիտի ընէ Պոլիսի պուլկար դեսպանին, բազդաբելով պուլկար կառավարութեան այս ընթացքին դէմ, և պիտի խնդրէ որ եթէ պուլկար կառավարութիւնը իր մտադրութիւնը չփոխէ, գո՛նէ գեղին մը յատկացնէ նոյն եկեղեցիին չնուութեան համար։

ԱՇՈՒՐԷՆ ՈՐԳԵՂԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մարիամ Ենիտունեան անուն Հաճընցի 10 տարեկան աղջիկ մը, որ որբ մնացած էր կիլիկեան դէպքերուն հետեւանքով և կը մնար իր մօրեղբօր տունը, որ ամէն կերպով կարող էր զինք խնամելու և պաշտպանելու, անցեալ տարի, Հաճընի առաջնորդին պնդումով զրկուած էր Պոլիս՝ Հաճընցի օրբերու հետ, որպէսզի հոս ուսում առնէ և ուսումը աւարտելէ ետք վերադառնայ Հաճըն, հոն ուսուցչուհիութիւն ընելու համար։ Աղջիկը հոս կը գտնուի Շիշլի որբանոցին մէջ։ Քանի մը ամիս ետք գայթաց կը ներկայանայ Իշմիրի պղնձագործ մը, և յայտնելով թէ՝ զաւակ չունի ինք ու Պոլիս հաստատուած է, կը խնդրէ որ թոյլ տրուի իրեն ընտրութիւն մը ընելու համար որբուհիներուն մէջէն, որպէսզի անոնցմէ մէկը հոգեզաւակ ընէ իրեն։ Դպրոցին վարչութիւնը թոյլ կուտայ և պղնձագործը կ'ընտրէ վերոյիշեալ աղջիկը, որ թէ՛ ուշիմ և թէ՛ գեղեցիկ էր։ Պղնձագործը, որ աղջիկը տարած էր իրեն հետ քանի մը օրուան համար, հանկնալու իր ապագայ հոգեզաւակին ընութիւնը, չիտակ իպմիտ կ'երթայ, ուշիմ ու գեղեցիկ որդեգիր մը ափտած ըլլալու հանոյքէն արբշիռ։ սակայն չմոռնար Պատրիարքարանէն պաշտօնական թուղթ առնել թէ՝ այդ աղջիկը իր հոգեզաւակն է և միևնոյն ատեն կը խոստանայ գրաւորապէս որ, իր բոլոր հարստութիւնը անոր պիտի թողու։ Աղջկան մօրեղբայրը, որ Պոլիս կը գտնուի, կը լսէ այս դէպքը և կը զարմանայ թէ՝ ինչպէս մէկը կ'առնէ կը տանի իր պաշտպանելը, որ Հաճընի մէջ կալուածներ ունի իր ծնողքէն մնացած և պէտք չունի ուրիշի ժառանգութեան։ Պատրիարքարան դիմումներ կ'ըլլան եւ առնելու համար աղջիկը, որ Իզմիր տեսած իր խիստ փափաքն ընդունելութենէն չանալով՝ կը մերժէ ո՛և է վերադարձ դէպի իր մօրեղբօր տունը։ Որդեգրողն ալ կը դիմէ Հաճընցի պատուաւոր անձի մը, որ Պատրիարքարանին քով կը միջնորդէ, որպէսզի աղջիկը մնայ Իզմիր։ Արդ, աղջիկը անչափահաս է և գիտակցութիւնը չունի իր ըրածին. ուստի կարելի չէ անոր մերժումը փասա բռնել և չվերադարձնել իր մօրեղբօր. միւս կողմէն, եթէ մինչեւ երկու տարի աղջիկին մնացած կալուածները անոր վրայ չփոխանցուին, կառավարութիւնը զանոնք պիտի գրաւէ իբր մանիլ։ Իրա՞ւ է որ բարեսիրական նպատակով տարուած է այս աղջիկը. սակայն քանի որ այդ աղջիկը պաշտպան ունի և կարօտ չէ այդ տեսակ բարեգործութեան մը, կարելի չէ՞ այդ միևնոյն բարեսիրական նպատակը արժեցնել որդեգրելով որբուհի մը, որ կարօտ է այդ տեսակ հոգեզաւակութեան մը։ Կը յուսանք որ, Պատրիարքարանը նկատի կ'առնէ այս խնդրին ստիպողական հանգամանքը և անոր կուտայ այն լուծումը, որուն չպիտի վարանէր հաւանութիւն տալ ամէն ողջամիտ մարդ։

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐ. ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Ուսումն. Խորհուրդը առջի օր նիստ գումարեց և զրաղեցաւ.

1. Կայմ. կանոնագրի խնդիրով և այլ և այլ փոփոխութիւններէ ետք ընդունեց 26-37 յօդուածները։ Կրթ. ծրագրի մասին ընդունեց 26-37 յօդուածները։ Կրթ. ծրագրի մասին ընդունեց մասնաժողովին անդամ կարգեց Պ. Լեւոն Զիլինկիրեան երաշտութեան, Օր. Աղաւնի Սիրէժեան առանին մնաւորութեան, Մ. Մամպուրի մարմնամարզի համար։ Այս յանձնաժողովը վաղը նիստ պիտի գումարէ նախապատրաստական գործողութիւններու համար։

2. Սամսթիոյ դպրոցական խնդիրին նկատմամբ Թաղ. Ժողովէն եկած նամակը նկատողութեան առաւ և ինչ ինչ դիտողութիւններ ըրաւ։

3. Ատատուրի երկաթուղիի հայ պաշտօնեաներու միութիւնը կը հաղորդէր թէ դպրոց մը բացած է Սասունի կէլէ կիւղան գեղին մէջ, Խորհուրդը գոհութեամբ լսեց։

4. Զրաղեցաւ նաեւ գաւառական ուսուցիչներու վկայականի խնդիրով։

ՏՆՏԵՍ. ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Տնտես. Խորհուրդը նշ. օրուան նիստին մէջ զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով.

1. Նկատողութեան առնելով Թաղ. Խորհուրդներու հաշուետուութեան խնդիրը, դիտեց թէ՝ հակառակ քանի մը անդամներ գրուած չըլլաբերականներու և յանձնարարութիւններու, կարելի չըլլար կանոնաւոր հաշիւ առնել անոնցմէ՝ բրնուած հաշիւներու անկանոնութեան պատճառով. որոշեց Ա. մնաուկի տիպար տետրակ մը պատրաստել և տալ տալ իւրաքանչիւր հասոյթի և ծախքի գլուխներու բաժանումներով, և կնքելով զանոնք պարտաւորել Թաղ. Խորհուրդները նոյն տումարները ստանալու պարտիրքարանէն։ Բ. Նկատելով որ շատ մը եկեղեցիներու Թաղ. Խորհուրդները մասնաւոր քարտուղար և համարակալ չունին և երբ Թաղ խորհուրդ մը հրաժարի հաշիւները երեսի վրայ կը մնան, յարմար դատեց Թաղ. համարակալ մը սահմանել ու յանձնարարել այս կարգի Թաղ. Խորհուրդներու, որպէսզի վարձքի փոխարէն անոր յանձնեն հաշիւները, տարարական դրութեան համեմատ պատրաստուելու համար։

2. Պէյլիքճիէրի Թաղ. Խորհուրդը համաձայնութիւն մը գոյացուցած ըլլալով նախկին գանձապետ Կարապետ էֆ. Փափազեանի հետ անոր եկեղեցիի մնաուկին ունեցած պարքին մասին, Խորհուրդը ընդունելի դատեց դայն և յանձնարարեց գործադրութիւնը։

3. Զմկածագի Սիոնոյ գիւղի եկեղեցիի տեսչական 150 ոսկիի գումար մը 1889 թուականին Պատրիարքարանի աւանդի մնաուկին յանձնուած և պարագաներու բերմամբ Պատրիարքարանի մատակարարութեան անցած ըլլալով այն ատեն, Խորհուրդը կեդր. հաշուետուարանէն ստուգելով այս պարագան որոշեց նոյն գումարը % 4 1/2 տոկոսով յանձնել Վինէր Պանք. Ֆէրայնի, Սիոնոյ գիւղին եկեղեցիին անուամբ։

4. Նախորդ կրթ. տեսուչ Յովհան էֆ. Փալագեանի գիրով մը խնդրած էր կարգադրել իր տեսչութեան օրէն ունեցած պահանջը, Խորհուրդը կեդրոնական հաշուետուարանէրու մէջ այս պահանջին մասին ոչ է արձանագրութիւն չգտնելով և տեղեկանալով որ, ժամանակին Թաղ. Խորհուրդներու յանձնուեր է անոր թոշակին վճարումը և այս պայմանը արդէն ատանձներ է ինքը որոշեց ասոր համեմատ պատասխանել։

5. Կէսաիկ փայլի թաղեցիներէն Մարտիրոս էֆ. Թէրզեան գումար մը կատարած էր, որպէս զի անոր արդիւնքը յատկացուի իր ծախքով կառուցանել առաջ ադրիւրին ծախքերուն։ Խորհուրդը տեղեկանալով որ այդ գումարին մէկ մասը Թաղ. Խորհուրդին յանձնուեր է, հարկ դատեց որ կատարին ընդ. դրամագլուխը անձեռնմխելի կերպով յանձնուի դրամատունը, որպէսզի յատակերպին անոր յանձնեն հաշիւները, տարարական դրութեան համեմատ պատրաստուելու համար։

2. Պէյլիքճիէրի Թաղ. Խորհուրդը համաձայնութիւն մը գոյացուցած ըլլալով նախկին գանձապետ Կարապետ էֆ. Փափազեանի հետ անոր եկեղեցիի մնաուկին ունեցած պարքին մասին, Խորհուրդը ընդունելի դատեց դայն և յանձնարարեց գործադրութիւնը։

3. Զմկածագի Սիոնոյ գիւղի եկեղեցիի տեսչական 150 ոսկիի գումար մը 1889 թուականին Պատրիարքարանի աւանդի մնաուկին յանձնուած և պարագաներու բերմամբ Պատրիարքարանի մատակարարութեան անցած ըլլալով այն ատեն, Խորհուրդը կեդր. հաշուետուարանէր

Ա Զ Դ

Ներկայիս կը ծանուցանենք մեր յարգոյ գործակալաց ու յաճախորդաց թէ La Sécurité հրդեհի ապահովագրական ընկերութեան ընդհ. գործակալութիւնը վերջերս թողած և յանձնած ենք ի Կալաթա, Նորման խան հասատուած Տիար Ժան Ֆէրանի, որ պիտի վարէ յիշեալ ընկերութեան վերաբերեալ գործերը և հետեւաբար որ եւ է գործի առաջարկ, թղթակցութիւն կայլն պէտք է իրեն ուղղել։

Ա. ՄԱՎԼԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.
Իօսմէր Ապիս խան, թիւ 16
Կալաթա

ՇՈՓԵՆԱՒԱՇԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՓԷԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
Ն. ԲԱՖԷ ՍԻՐԸՆԴ

ԺԱՄԱՆՈՒՄՆԵՐ

Իօճի չոգենաւը Սեւ Ծովէն հոս կը հասնի Մայիս 31ին։

Իմիրէքի չոգենաւը Մարսիլիայէն հոս կը հասնի Յունիս 7ին։

Ցրիժի չոգենաւը Սեւ ծովէն հոս կը հասնի Յունիս 14ին։

Իօճի չոգենաւը Մարսիլիայէն հոս կը հասնի Յունիս 21ին։

Իմիրէքի չոգենաւը Սեւ ծովէն հոս կը հասնի Յունիս 28ին։

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Իօճի չոգենաւը, Նաւապետ Պուլ, յունիս 1 չորեքշաբթի օր, առաւուան ժամը 11ին կը մեկնի դէպի Մուտանիա և Մարսիլիա։

Իմիրէքի չոգենաւը, Նաւապետ Բէքու, Յունիս 8ին, չորեքշաբթի օր, իրիկուան ժամը 4ին, ճամբայ կ'ելնէ դէպի Սամսոն, Տրապիզոն, Պաթում և Նովորոսիսք։

Ցրիժի չոգենաւը, Նաւապետ Միթրէաէ, Յունիս 15ին, չորեքշաբթի օր, առաւուան 11ին, կը մեկնի դէպի Մուտանիա և Մարսիլիա։

Իօճի չոգենաւը, Նաւապետ Պուլ, Յունիս 22ին, չորեքշաբթի օր, իրիկուան ժամը 4ին, ճամբայ պիտի ելնէ դէպի Սամսոն, Տրապիզոն, Պաթում և Նովորոսիսք։

Իմիրէքի չոգենաւը, Նաւապետ Բէքու, Յունիս 29ին, առաւուան ժամը 11ին, կը մեկնի դէպի Մուտանիա և Մարսիլիա։

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիայ » 150 »
Բ. » Բարիզի » 160 »
» » Մարսիլիայ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.։
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիէրի ճամբով)։
Տեղեկութիւնաց համար դիմել Գրասենեակին՝ Թոփխանէ, քարափին վրայ։
67 Թ. ՌԸՊՈՒԼ

ՇՈՓԵՆԱՒԱՇԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Աւստրեւամերիկեան
Cie. de navigation Austro-Americana)
ԱՆԴՐԱՍԼԱՆՏԵԱՆ 45 ՇՈՓԵՆԱՒ

Կանոնաւոր մեկնում ամէն հինգշաբթի օր։ Մանաւոր դիւրութիւններ կ'ընծայուին Հայ ճամբորդներուն։ Շոգենաւերը կրկին պտուտակ ունին։ Սնունդը խնամեալ է։ Ելեկտրական օդափոսում և լոյս։ Մարքոնիի դրութեամբ անթել հեռագիր։ Բժիշկ և դեղ ձրի։

Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել գլխաւոր գործակալութեան,

Զալաթիա, Շարալ խալէէի փողոց, Լոյս Օթրիշէն գործակալութեան նախկին շէնքին դիմաց եւ Արապեան խանին վերև թիւ 24։ Ընդհ. գործակալ
ԹԷՕՏՈՐ ՔՈՒՐՄՈՒՋԻ

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ
ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ - ՖԷՐԱՑՆ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ԳԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ
Դրամագլուխ 130 միլիոն ֆուռոն,
ամբողջովին վճարուած։
Պահեստի գումարներ 38,000,000
ֆուռոնի չափ։

Պոլսոյ գործակալութիւն՝ Էլգէաթիպ խան, Բերայի գործակալութիւն՝ Ս. Անթուան խան, Բերա, Մեծ-Փողոց։

ԴԻԼԽԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամով ըլլալու են։ Ցիսուն ղրուշէն վար վճարում չընդունուիր։

Վիճեր Պանք-Ֆերայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի ամարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ բարձրացնել տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան առնուիլ ամէն ատեն։

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան ետ առնուիլ գրաւորապէս ու կանխաւ ըստ ալիք ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3	օր	100- 150	ոսկի գումարի համար	
6	»	151- 200	»	»
10	»	201- 500	»	»
15	»	501-1000	»	«
20	»	1001 և անկէ վեր	»	»

Վիճեր Պանք-Ֆերայն իրեն կը վերապահէ պանքին դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզած ատեն վճարելով տեղադրեալ գումարը։

Վիճեր Պանք-Ֆերայն խնայուած գումարը պարունակող տեղական ալ կը անձնէ անչափասոյն անունով, բայց այդ պարագային, նշանակուած խնամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու։

Խնայողական Սնտուկին զաս, Վինըր Պանք-Ֆերայն կը զբաղի նաեւ սեղանաւորական ուրիշ գործառնութիւններով։

Միլքմէյտ Պրէնտ Սուիս Միլքը

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ
ՍՆՈՒՆԴՆ Է

Ամէն ոնոճի որ գործածած են այս կարը՝ կ'ընդունին որ

ՄԻԼՔՄԷՅՏ ՊՐԷՆԴ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է ՏՂՈՑ ՀԱՄԱՐ
ԿԵՆՍԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐԻ ՀԱՄԱՐ
ՍԻՐԷՆՑԻՆ Ե.Լ. ՕԳՏԱԿԵՍԵՐ
50—24

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՅՈՑՑ ՏՈՒԱՒ Թ Է
ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Իճճինի կաստրեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վճռին համաձայն

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹ

Թանկագին սնունդ մըն է ոգոց եւ ջղարակազմներու համար։
50—24

Cie RUSSIE

Navigation à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈՓԵՆԱՒԱՇԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթուան երթեւեկութիւններ

Մայիս
Կիր. 25.8 Տարտանէլ, Իզմիր, Պիրէոն և Աղեքսանդրիա. ժամը 11ին։
Երկ. —— Օտեսա. ժամը 4ին։
Դշ. 27.10 Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Ռիօս, Հոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպոլի, Գէրեմ, Հայֆա, Յաֆա, Բեռութ և Աղեքս. ժամը 4ին։
Եշ. 29/12 Օտեսա. ժամը 10ին։
Շբ. 1/14 Ինէպոլի, Սինոպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Ռիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։
Շբ. 1/14 Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին։
Կիր. 2/15 Տարտանէլ, Իզմիր, Պիրէոն, Աղեքսանդրիա. ժամը 11ին։

ՏՕՔԹ. ԱՐԱՄ ՈՒՆՃԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՔԻՊԻ, ԱԿԱՆՋԻ ՈՒ ԿՈԿՈՐԴԻ
ՀԻԻԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով՝ ելեքտրականութեան ու ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած տաֆ օղի, տիաֆոճիսոֆորքի, պուօճիֆոֆորքի, հօզոճակսոֆորքի ու ամենէն նորահնար մեթոտներով մեծ յաջողութեամբ կը դրամանէ խուլութիւնը, գըլխու պտոյտը ու հինցած ցաւերը, ականջ խժալը ու ականջի, քիթի, բերնի, կոկորդի ու խռչակի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները։

Նամանաւանդ երեսի ու քիթի վրայ եղած ածեւութիւնները, որոնք ցարդ անբուժելի նկատուած էին, առանց զարծողութեան, կատարելապէս կը չոչէ նորահնար գործիքով մը, որուն չնորհիւ բազում այդ կարգի հիւանդներու Եւրոպոյ մէջ բժշկուած ըլլալը կ'ապացուցանէ։

Վէրքի ու գլխու վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ և տղոց կոկորդի նշիկները (պատէմիք) կը հանէ, առանց արիւնահոսութեան իր մասնաւոր գործիքովը։

Հիւանդ կ'ընդունի մինչեւ կէս օր, Պահէք դարու, Համիտիյէ սիպիլի դէմ, Արիկ Իւթիւճեան դէղարանը. իսկ կէս օրէ վերջ, իր տունը, Բերա, Շիտակ ճամբայ, Թագիմ, ֆրանս. հիւանդանոցին դէմ, թիւ 41։

Հինգշաբթի օրերը կէս օրէ վերջ իր տունը դիմող ամէն հիւանդները, իսկ վկայեալ աղքատներ ամէն օր ձրիաբար դարմանելու պատրաստ է։ 50—20

ԼԱ ՖՕՖՕԶ

Կերակուրներու պատրաստութեան մէջ լա fofoզի գործածութիւնը չատ աւելի նպաստաւոր է քան կարագը, ձէթը և արպը։ Միեւնոյն կերպով կը գործածուի, ԲԱՑԵ ՄԷԿ ԲԱՌՈՐԴ

ՆՈՒԱՔ ԲԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ

Լա ֆօֆօզ բուսական զուտ և անխարդախ կարագ մըն է։

Լա ֆօֆօզ, Մակնան եղբարց վաճառանիշով, մեծապէս յանձնարարելի է առողջապահական տեսակէտով։ Բոլոր հիւանդանոցներուն մէջ կը գործածուի։ Մակնան եղբարց վաճառանիշով այս իւղը փնտռեցէք բոլոր գլխաւոր նպարավաճառներուն մօտ, վաճառման կեդրոնատեղի Զալաթիա, Մէհմէտ Ալի փաշա խան՝ Ն. Ս. Ֆէվզիճիօղլու և Որդի վաճառատունը, Պոլիս Լէօն Սէմսի, Լիմոնեը լար փողոց, թիւ 53։

Ընդհ. գործակալ
Ս. ԱՄԱՌ ԵՒ ԸՆԿ.
75—72

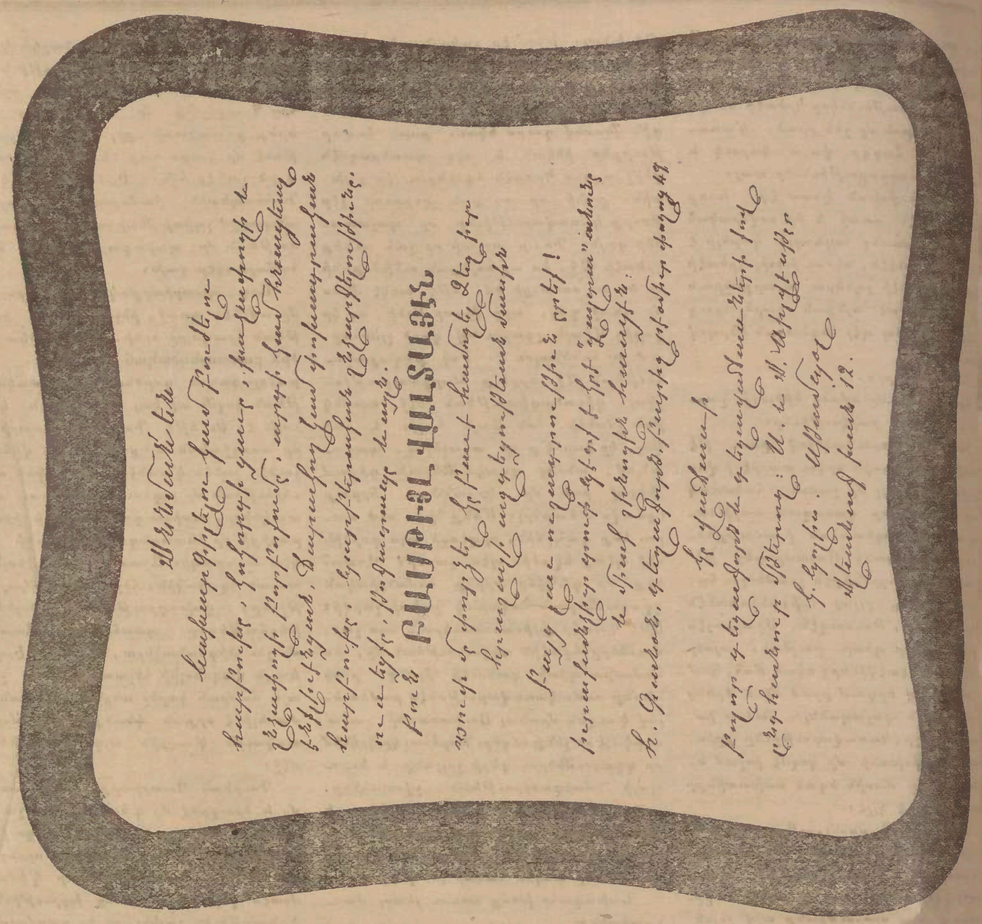

ՀՐԱՇԱԼԻ, ԻՏԷԱԼ. ԵՒ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ
ԼԱՄԲԱՐ ՄԸ
«ԿԷՔ ՍԷՇ»

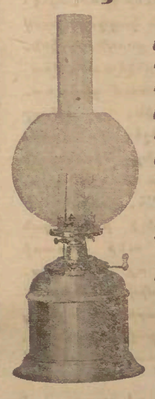

Այս նորահնար լամբարհեղուառանց ծուկ կը վառի, բոլորովին չոր կերպով, առանց պատրոյգի ու դժուար մաքննականութեան։ Դիւրաբեկ չէ և հոտ ու ծուխ չարձակեր. հետեւաբար առողջապահական է։ Ամբողջ տասնըհինգ ժամ կը վառի անընդհատ, ժամը առնուազն 2½ փարայի ծախքով։ Լոյսը զօրաւոր, ցարտաեւ ու հանդարտ է։ Եթէ սոյն լամբարը տրջի, իճճիրեն կը վառի, առանց ոեւէ վսանգ առաջ բերելու։ Լամբարին չինուածքը պարզ, տոկուն ու վայելուչ է։ Մեծաքանակ և փոքրաքանակ կը ծախուի Ֆրիտաս Հաուզ և Կալիլ փաշա ընկ. Եան մօտ, Գալաթիա, Աստիքուրացիօնէ ճէնէրալի խանին մէջ, դատարանին փողոցը, Սելանիկի պանքային տակ դտնուող 19 թիւ վաճառատունը։ Կը բաւէ անգամ մը այցելել այդ վաճառատունը, հաւնելու համար մեր նկարագրած լամբարին։ Գործունեայ գործակալներ կը փնտռուին։
15—8

ԿԱՐԵՒՈՐ

Թերթիս ձեռքէ վաճառման գործի մասին նոր կարգադրութիւն մը եղած ըլլալով, կը խնդրենք մեր ընթերցողներէն երկտողով մը մեզ իմաց տալ եթէ Պոլսոյ արուարձաններուն մէջ Արեւելք չգտնուի վաճառողներու և ցրուիչներու քով։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
ՄԵԾ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ՍԻՆԿԵՐԻ
Թիւ 343 առաջին յարկ, Մեծ-Փողոց Բերայի
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՈՍԿԵՐՁԱԿԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
"ՔՐԻՍԹՕՖԼ,,
ՄԻԱԿ ԵՒ ԵԶԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿ
ԼԱՒԱԳՈՅՆԸ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ՊԱՀԱՆՋԱԿԻՑ
ՍԱ ՎԱՃԱՌԱՆՆԵԸ ԵՒ ՔՐԻՍԹՕՖԼ ԱՆՈՒՆԸ
ԻՒՐՈՊԷԱՆՑԻՒՐ ԿՏՈՒՐԻ Գ.ԲԱՑ
Կ. Պոլսոյ Ներեայացուցիչ՝
Պ. ՏԷՊԻԹԻՍ
ԲԵՐԱ, Մեծ-Փողոց, 471
3

Ամէն կողմ փնտռեցէ՛ք
ՁԱՎՈՒՇ ՕՂԼՈՒԻ
ՆՈՐ ՀԱՐԱՊԱՐԱԿ ՀԱՆՆԱԾ
ՊԱՀԱՐԻՔ ԵՒ ՎԱՊԱՆ
Սիկառի առաջնակարգ եւ ընտիր
ԹՈՒՂԹԵՐԸ
ԲՈԼՈՐ ԾԽԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒՆ ՔՈՎ
ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ 36-25

ՏՂԻ ՆԵԾԸՆԼ ԲՐՕԹԷՔԹԸՐԸ
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԵՄ ՀՐԴԵՀԻ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵՂՐՈՆԱՏԵՂԻՆ
Լիվերփուլ, Զրէյ փողոց, թիւ 38

Ընկերութիւնս իր անհաւասար ուշադրամութեան և արդարաբար ու պատրաստակամ սովորութեան համար՝ կը հաստատէ ապահովագրեալներուն բոլոր շնչաները։ Ապահովագրական ընկերութեանց համայնաժողովէն (սինտիքա) գուրս կ'ելնէ։

Ամէնէն նպաստաւոր պայմաններ՝ քարուրիշ ո՛ և է ընկերութիւն։ Արեւելքի համար մասնաւոր զեղչեալ սակագոյն։

Արեւելքի Ընդհանուր Տեղեկ.
Վիչէն Ա. Գալֆանեան
Կալաթա, Իլիճեի խան թիւ 7–8։
Գործակալութիւն, Թուրիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Պոլսոյ համար Բօսֆ Լօքալ տարին .108 գր.
» » » վեցամեայ .60 »
Գաւառներու համար տարին. 108 »
» » վեցամեայ 60 »
Արտասահմանի համ. տարեկան 35 ֆր.
» » վեցամեայ 20 »
Թղթատարի ծախքը մեր վրայ. հաստիկ փոփոխման համար 2 դրչ.։ բաժանիչները անպայման կանխիկ, ծանուցումներն առանձին կը սակարկուին, դրամ դրկելու ամենադիւրին եւ ապահով միջոցը Մանդատն է։

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ
(ՊՈԼՍԵՏԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ԳՐՈՒԱԳՆԵՐ)
Գրեց՝ ԵՐՈՒԽԵԱՆ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ
ԱՋԼԱՍԵՐԱՄԵՆԵՐԸ

Ե.
ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԹՈՌԸ

Խոնարարուհին, որ այսքան միամիտ հարցումի մը անշուշտ չէր սպասեր, կնոջ երեսը նայեցաւ ինչպէս պիտի նայէր խենդի մը։

— Հեքիմութիւնը, հանըմ, պատասխանեց վարանմամբ, հիւանդներուն կը նայի կ'աղէկցունէ...

— Բայց ընտոր բան է, աղէկ արհեստ է։

— Է՛հ, ինչ ըսեմ, հանըմ, մարդ կայ քի փայտան կը տեսնայ, մարդ կայ քէ չի տեսնար... (Եւ յանկարծ իր մէկ հեռաւոր կսկիծը յիշելով) Ցուլեանէիս կլօխը հէքիմները կերան, հանըմ, կիւղէլիմ Ցուլեանէիս... ա՛խ...

Եւ համեմատ թաց ձեռքին կռնակը աչքին մօտեցուց, որուն կոպին վրայ անմիջապէս արցունք մը թառեր էր։ Ու ծռեցաւ նորէն իր սանին վրայ, Ցուլեանէին կսկիծովը համակուած, մոռնալով հանըմը և անոր հարցումը, որ աւելի քան երրեք կը կնճռոտէր, մթին ու մեռելական գոյն մը կառնէր։

Պառաւ կուրծքէ մը արձակուած կսկիծալի այդ կոծը ու կաթիլ մը արցունքը որ շղոցեր էր նուազկոտ բիբի մը վերեւ, այլայլմէ ըրին տիկին Մարկոսեանը որ կը փախչէր ատկէ, կարծես հալածուելով ողբերգական աղաղակէն.

— Ցուլեանէիս կլօխը հէքիմները կերան...

Իր սենեակը եկաւ, տժգունած, ճաքատը օրհասական քրտինքներով ողողուն։ Հիմա ուրիշ մտածում մը, քսանմեկի, մահացու, կը յաճախէր իր միտքը։ Այդ «հէքիմները» եթէ չէին ալ սպանած, բայց չէին կրցած իր հոգեհատոր ամուսնին կեանքը փրկել։ Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ չէին բաժնուած իր սիրականը։ Եւ ո՞վ կը վստահեցուներ թէ այդ մարդիկը չէին նպաստած անոր մահանալուն։

— Զաւակս տոքթո՛ր, կը մրմնջէր, պատուհանին վարագոյրներուն տակ կծկուած, իր անարեկ աչուրները հորիզոնին յառած, զաւակս տոքթո՛ր, այսինքն մարդասպան, ոճրագործ... չէ՛, չըլլար... չեմ ուզեր... ըլլալիք բան չէ։

Վախով ու ցաւով համակ, վաղեց իր զաւակին մօտ, որ առանձին կաչխատէր իր սենեակին մէջ։

— Շո՛ւտ, Արշակ, վազէ Թադէոս աղային, հոս կանչէ, կարեւոր բան կայ, շուտ, շուտ, շուտ...

Տղան մօրը այլայլած դէմքը տեսնելով, իսկոյն ձգեց աշխատութիւնը և վազեց Թադէոս աղային եռուէն...

Մերկերեանին հանրածանօթ կեդրոնատեղին ժամն էր։ Արշակ հոն վազեց։ Ժամկոչները ըսին թէ գանձապահ քիչ մը առաջ դուրս ելած էր սրճարան երթալու համար։ Տղան խնդրեց անոնցմէ մէկէն որ իսկոյն եռեւէն երթայ և ըսէ որ ամիրային տունէն սուիպղարար զինքը կուզեն։ Ժամկոչը, չալվարին յետոյքը ժողվելով, վազեց։ Արշակ ոպասեց հոն, անցած առաջը գանձապահին ընկերանալու համար։

Քառորդ մը չանցած, փողոցին ծայրէն եռուցաւ Մերկերեանին կարմիր խոյորքիթը, որ ահագին ՁԼաս կը հացներ դէմքին և գլխուն կլորութեանը։ Ժամկոչը քալ մը հեռուէն կը հետեւէր։ Երկուքն ալ կը հեւային։ Տղուն անհամբերութեան նշանները տեսնելով, գանձապահին դէմքը, հեռուանց, լուռ հարցման մը անձկագին ծամածռումներուն մէջ կը խորտակուէր։

— Ինչ կայ, Արշակ, հարցուց հեւիհեւ, երբոր մօտեցան։

— Զեմ գիտեր, մամա չուտով ձեզի կուզէ կոր։

Վազեցին։ Շատ չանցած տուն հասան և սենեակ եկան, ուր մայրն կը ճեմէր անձկալից երեւոյթով։

— Ներ ըլլայ, հանըմ, ըսաւ Թադէոս աղա ներս մտնելով։

— Տղաս, դուն քու սենեակդ գնա, մենք խօսք ունինք հոս, ըսաւ տիկին Մարկոսեան իր զաւակին, որ հեռացաւ, բան մը չհասկնալով այդ իրարանցումէն, որուն նիւթը ինք կը կազմէր առանց գիտնալու։

— Է՛յ ըսէ նայինք, խնո՞ր է, հանըմ, կրկնեց Մերկերեան թիկնաթոռի մը վրայ իյնալով պարտասած։

— Թադէոս աղա, պատասխանեց հանըմը տիրական չեչտով մը, միտքս փոխեցի, Արշակս տոքթոր չեմ ուզեր ընել։

— Ինչո՞ւ, ինչ կայ, ինչ եղաւ։

— Տոքթորութիւնը չատ կարեւոր բան մը չէ, տղաս աւելի մեծ փայլուն ապագաներու արժանի է, մանաւանդ որ տոքթորութիւնը աղէկ անուն մըն ալ չունի, ամէն մարդ կրսէ կոր որ տոքթորները մարդ կը մեռցնեն... տղաս մարդասպան ընեմ։

— Ճանըմ, ո՞վ խալդ կերաւ ատիկա, պոռաց Մերկերեան իրական զայրոյթով մը բորբոքած, տէր ողորմեա ինձ Աստուած, ճանըմ երեկուընէ ասոր ինչ դարձաւ, ինչ եղաւ, մէկը եկաւ, բան մը ըսաւ նորէն... ո՞վ է ըսող որ տոքթորութիւնը կարեւոր արհեստ չէ, անկէ աւելի մեծ, բարձր, պատուաւոր արհեստ մըն ալ կա՞յ... կաղաչեմ, տիկին, խելքդ գլուխդ ժողվէ, աղէկ մը մտմտա, տղուդ արունը պիտի մնաս, մտիկ ըրէ իմ խօսքիս... տոքթորները մարդ կը մեռցունեն եղեր, ո՞վ խալդ կերաւ. մարդ կ'ողջնցունեն, մա՛րդ, հանըմ, իմ քրոջս աղջիկը մեռնելու բան էր աղատեցին, եա՛ ես, երկու անգամ կը մեռնէի կոր ամ չհաւնած տոքթորներդ հոգի տուին...

Եւ յանկարծ ընդհատելով իր խօսքը և հանրմին դառնալով ուժգնակի.

— Ճանըմ սա ըսէ ինծի, ուրկէ ուր միտքդ փոխուեցաւ, հանըմ։

Տիկին Մարկոսեան՝ գանձապահին կրը քոտ ու սրտմտած այս յանդիմանէն ազդուեր էր իսկոյն և տրամադրութիւններ չուեա մը փոխուեր էին։ Ուսերի թուցաւ, խոսոտվանեցաւ։

— Աս առաւ Բարթող աղան եկաւ, ան ըսաւ որ...

Այս անունը լսելուն, գանձապահը քիթը բերանը թթուեցուց...

— Բարթող աղա՞ն, սա՛...

— Ըսաւ որ, գէշ զէնտաթ չէ... լուրախացաւ, իրար չանցաւ. ինչ գիտնամ...

— Անանկ վարնոց մարդիկը առանց բաներէ կը հասկնան, հանըմ...

— Նեաքը մեր նեկտարին հարցուցի, ան ալ ըսաւ. Ցուլեանէիս կլօխը հէքիմները կերան...

— Պարապ խօ՛սք, ըսաւ Մերկերեան։ Ցուլեանէն պիտի մեռնի եղեր մեր... ոեր է... հէմ առանկ ցնդի փնդի մարդոց խօսքերուն ինչ կարեւորութիւն... առաս կոր... ինծի չը հարցունե՞ս, տոքթո՞ր ինչ կիտեն, հէքիմը ինչ կիտեն, բժի՞շկը ինչ կիտեն...։ Նայէ՛ սորուան օրս տոքթոր Բէսթիպան կը սեն մատով կը ցուցունեն կոր. թաղուորին, փաշաներուն դիմաքը կ'ելլեն նավզէրէին կը բռնէ կոր. ո՞ր զէնտաթ առ մարիֆէդը ունի, հէ՞...։ Զուակ վաղը մէկալնօր մեծնայ առանկ մէկ նշուառ բժիշկ մը ըլլայ տէ ծառքի վրայ պարցունեն նէ քէֆդ չի գար... Հա՛ մէ՞... Սանկ լեռան պէս տոքթոր կոսեան տէյի անունը աշխարքին պերան անցնի նէ եաղ չե՞ս կայեր, հանըմ, ա՞ ընէ...։

(Շարունակելի)